

M i n n e n u r m i t t l i v

a v

J.S.Gustafson

tillägnade
min äldste son Sven.

TILLHÖR SLÄKTFÖRENINGEN GRUNDFORS.

ARKIV EXEMPLAR.

UNDERSKRIFT I

ORIGINAL.

Ex. nr 1.

Lund i jan. 1980.

Sten Grundfors.

I Rogberga socken, vilken ligger i Småland knappt två mil från Jönköping, föddes år 1842 i en liten torpstuga lydande under en gård som hette Mjälaryd, min fader Gustaf Johanson. Min farfar var torpare under nämnda gård och hette Johannes. Både min farfar och farmor voro döda när jag var liten varför jag inte har något minne av dem och deras levnadsöden äro också obekanta. Min moder Sara Katarina var född år 1848 i Flathälla, en gård som ligger i Öggestorps socken, där fadern var arrendator. När mor var 8 år gammal omkom han genom olyckshändelse. Hästen som han körde, råkade i sken och han blev härunder ihjälslagen. Mor hade fyra syskon alla flickor och den äldsta, vilken hette Kristina, fick jämte min mor flytta från hemmet och bliva s. k. barnflickor i andra familjer. Mormor fick ensam försörja sig och de båda andra små systrarna med arbete, vilket huvudsakligen bestod av vävnad och detta höll hon på med in i sena ålderdomen. Kristina var ogift och mormor och hon bodde tillsammans i en liten stuga i skogen under en gård som hette Målen. Den var ensligt belägen och de hade tre kilometer till närmsta granne. Hon blev mycket gammal och de sista åren av sin levnad kunde hon alltjämt gå omkring och sälja de alster de vävde. En yrvädersdag

då hon skulle gå till källan och hämta vatten, råkade hon slinta och ramlade med huvudet före ned i källan och drucknade. Ett tragiskt öde att båda makarna omkom genom olyckshändelser.

På den tiden fanns ej någon ordnad fattigvård utan de gamla fick draga sig fram bäst de kunde tills det en dag ej gick längre för dem, då det blev s.k. fattigauction varvid den lägst bjudande fick taga den gamle hem till sig och erhålla det belopp som överens kommits med kommunen. En hård och omänsklig tillvaro på ålderdomen efter ett oftast synnerligen hårt och strävsamt liv; och vilket framtidsperspektiv var det inte för dem att se fram emot, när de för stod och kände att de ej längre kunde taga vara på sig själva.

Min far tog som ung gosse drängtjänst och fick ej gå i någon skola. Husbondefolkets söner däremot gingo i skolan, vilken på den tiden var mycket primitiv. På vinterkvällarna voro bondens söner omväxlande skolmästare och de lärde far vad de i sin tur fått lära, varför far nöjaktigt behärskade de ämnen dåtida krav ställde på individen i samhället. Far hade stor förmåga att utnyttja det han så lärde sig och då han dessutom var mycket vetgirig och kunskapsökande samt hade ett gott minne, kunde han en hel del utöver vad folk i allmänhet i hans ställning kände till och hade reda på. Han hade ett högt utvecklat ordningssinne och förde en minutiös bokföring över sina inkomster och utgifter från ungdomen till sena ålderdomen.

Hela familjen fick efter sin förmåga tidigt göra sin insatts för hemmet och inga inköp gjordes utöver inkomsten, varför det aldrig fanns någon skuld men ej heller något överskott. Far var liten till växten och blev tidigt gråhårig. Han kom tidigt i Statens Järnvägars tjänst och blev som banvakt placerad i Rommelsjö, där banvaktstugan låg mitt emot en gård som hette Nilsagården i Öggestorps socken. Hans månadsavlöning utgjorde först 45:- kronor och senare 55:- kronor varav det framgår att det var enkla levnadsvanor som framtvingade arbetsamhet och sparsamhet i den lilla banvaktstugan, där den låg i vacker skogrik nejd ej långt från Stensjön.

Min mor fick ej heller gå i skola och lärde sig inte att skriva, men läste bra innantill. Hon var en frisk, kraftig och välväxt kvinna, en prydnad för hemmet, en god moder och maka med en enastående arbetsförmåga och skicklig i alla husliga göromål. Alla tyger till sig själv och barnen vävde hon ävensom spann hon ull och stickade strumpor. Våra kläder sydde hon till oss ända tills vi började skolan och var mycket noga med att vi höll oss rena och snygga

Vi blev sju syskon:

Oskar	föddes år	1872	
jag själv		1875	den 21/6
August		1877	juldagen
Frans		1880	
Ester		1882	
Maria		1885	
Edvin		1888	den 5/7

alla välskapade, hurtiga och pigga barn som gjorde mor och far all heder och vi uppfostrades i tukt och Herrans förmaning. Jag har inte något minne av att min mor klagade över många barn eller att hon på något vis var trött över allt arbete som följde med så stor familj. Hon var stolt över sina barn och bevisade oss en rörande kärlek, men var på samma gång sådan att vi hade respekt för henne. Hon satte oss så fort vi kunde uträtta något i arbete allt efter vår förmåga. Jag kan ej minnas att far och mor grälade. En enda gång såg jag mor gråta och det var när hon blev nekad av far att köpa s, k. viktoriegarn för att väva sig tyg till en klädning. Men troligen ändrade sig far ty snart därefter minns jag att hon började väva och hade snart en klädning, som hon önskat sig. Några minnen som stör idyllen från min barndom har jag inte, utan de äro alla ljusa och glada och med kärlek och tillgivenhet tänker jag på far, mor och syskon. En gång minns jag att far agade mig; jag hade då slagit min yngre broder August, men några fler gånger kan jag inte påminna mig.

Det var mycket roligt när jag fick följa med och hjälpa far då han arbetade på banan och jag kände mig då som en stor karl, men mest fick jag vara mors hjälpreda och gjorde detta utan att klaga.

Omkring stugan var det ungefär 500 kvadratmeter jord där det är efter år odlades potatis. Här fanns också fyra ädla äppelträd och i ena hörnet en surapel, vilken senare var barnens egen. Den lämnade riklig skörd men frukten var mycket sur. Av de andra träderna blev två sommarfrukt och kallades Bullerhus och dessa skulle vi inte röra, utan far skulle dela till oss av frukten. Mor var av annan mening och när far var borta så skattades träden med mors goda vilja. Far misstänkte oss inte som frukttjuvar, men han ansåg att träden voro dåliga till följd av att frukten ramlade av för tidigt. Vi hade också vinbär och stora härliga engelska krusbär, av vilka vi fick taga när vi önskade. Mor ordnade med att vi hade var sitt lilla blomsterland. Blandat blomsterfrö tillhandahölls av Järnvägen gratis

Jag var ganska liten då jag lärde mig urskilja de olika arterna och i smyg plocka till mig de fröer jag helst ville ha och mor kunde inte fatta att jag varje år hade det vackraste blomsterlandet. Hon ansåg mig som en liten trädgårdsmästare och det var jag naturligtvis synnerligen stolt över.

Varje år hade vi två grisar, vilka inköptes i februari och sedan slaktades någon vecka före jul. På sommaren slog far fint gräs som grisarna fick och vi barn repade sälglöv i stora säckar vilket åts av dem med stor begärlighet. Under höstens lopp kokades småpotatis vari inblandades havremjöl, ty nu skulle grisarna bli feta och de åt, sov och växte till fars stora belåtenhet. Han var mycket rädd om sina grisar och ompysslade dem på bästa sätt. De hörde tydligen på gången när far kom, ty långt innan han öppnat dörren grymtade de välkomnande mot honom. Han rev dem på ryggen och de "gnulta" och voro storbelåtna. När han gjort rent åt dem så dansade de så halmen rök omkring. Så kom den dagen då de skulle slaktas. Vi fick då vara

inne i stugan och när grisen skrek, så skrek vi i kapp med honom. Det var ju rätt att taga död på dem, då vi så länge gått och kelat med dem, tyckte vi. Sedan blev det kalas i månadstal med korv och här- ligt fläskkött, men även detta blev i mindre portioner ty en gris skulle räcka tills nästa jul. Den ena grisen såldes och blev ett väl behövt tillskott till kassan för julinköp.

Far odlade upp varje meter jord som var användbar och satte potatis och sådde havre, så det räckte både till det stora hushållet och de båda grisarna. Grönsakslandet hade mor på sin lott och här odlade hon varjehanda saker. På vår lott föll det att vara henne behjälplig med att rensa och gallra och som lön fick vi äta morötter men även kålrötter lät vi oss väl smaka. Vi hade varken katt eller höns ty dessa djur gillade ej far. Ett år hade vi kaniner men på vintern frös ungarna ihjäl och då tyckte far att det var lika bra att avliva allesammans och så var det slut med det.

- - -
Från hemmets härd.

Klockan 7 på morgonen var det uppstigning. I kökssoffan låg Oskar och jag och den måste vi bädda upp. Vid 8-tiden skulle frukosten vara färdig och en av oss båda fick då tända i spisen, hämta potatis eller skala överblivna kokta från gårdagen och när småsyskonen vaknade skulle de tvättas och hjälpas på med kläderna. Mjölken hämtade vi i den närbelägna byn, dit det var 10 minuters väg. Den kostade 25 öre kannan / en kanna var ungefär 2 och 2/3 liter/, vilket vi dagligen konsumerade och vissa dagar dessutom en kanna skummjolk, vilken kostade 10 öre. När frukosten var

färdig och över fick den ene av oss plocka bort servisen och diska och den andre sopa och damma, ty nu var mor redan i farten med att väva. Innan mor gjorde något på morgonen så tvättade och kammade hon sig och jag minns att han hade långt kraftigt hår. Jag tyckte att mor var så grann.

Vi barn fick spola garn till väven och det tyckte vi var så roligt. Mor lärde mig att sticka strumpor redan innan jag började småskolan och detta arbete intresserade mig särskilt.

Fritiden, vilken inte var så stor, tillbringade vi utomhus. På sommaren badade vi i sjön och så hade vi ju skogen strax intill och vintertid åkte vi kälke, ordnade med snöbollskrig eller byggde snögubbar i vilka vi satte ljus. Våra småsyskon voro vi rädda om men vi äldre kunde nog i bland råka ihop och slogs då så håret rök men snart voro vi lika goda vänner igen.

I bland kunde vi få säga ved men då måste mor bevilja tillstånd till det, ty far tyckte att vi gjorde mest nytta med att hjälpa mor i hushållsgöromål. Vi fick ju som små tidigt börja hjälpa till och då vi ansågo det som självklart så gick det utan klagan.

En påskafton skulle vi elda påskeld. Far hade laggt upp en hög med granris utmed uthusväggen och den skulle vi använda. Vi fick tag i en gammal järnplåt som skulle skydda väggen och så tände vi på. Det brann men snart så började det taga eld i uthusväggen. En granne, som händelsevis gick förbi, lyckades släcka elden innan den åstadkommit större skada. Vi fick efter detta inte elda några påskeldar mer och inte vågade vi det heller.

Far hade en kamrat som hette Borg, vilken var

7

nygift och barnlös. En dag när han var hemma frågade han mig om jag ville bli hans arbetsdräng. Jo jo men och så följde jag med honom hem och hans unga fru tyckte det var så roligt att jag ville stanna så hon pysslade om mig på bästa sätt. Jag fick god mat och på kvällen fick jag somna på hennes arm. På morgonen skulle jag börja arbeta och det bestod av att jag skulle plocka en korg full med stickor och sedan var jag fri för dagen. För att se ut som en stor dräng, fick jag en gammal uniformsmössa av Borg. Korgen var snart fullplockad och jag gick och såg mig omkring. Så började jag känna mig ensam och fick hemlängtan när jag tänkte på mamma och syskonen, och "stack" iväg hem. När jag öppnade dörren hemma satt Borg där. Han såg allvarligt på mig och sade: "När du nu rymt från din tjänst så kan jag inte ha dig till dräng mer utan nu får du stanna hemma."

Det var en sagolik upplevelse men det var i alla fall mycket roligare att vara hemma hos mamma och syskonen.

En dag hade jag fått nya sommarkläder och skärmmössa och skulle springa till ett torpställe som hette Svansbro, där jag hade många ~~Ek~~ kamrater och visa hur fin jag var. På vägen mötte jag en gammal man "kronorättaren" och gjorde honnör.

"Tag av dig mössan, pojk"; röt gubben och sedan var jag alltid noga med att taga av mössan när jag hälsade.

En dag bad mig en grannfru att gå till Tenhult och köpa "siktebröd". Korgen var på hemvägen full av det vackra fina brödet och då vägen var lång, en mil fram och tillbaka, så började jag bli hungrig. Mör bakade alltid bröd av sammalet mjöl, ty kakorna voro alltid mörka. Vitt bröd fick vi endast vid jul. Jag tittade på kakorna, hungern ökade och så föll jag för frestelsen taga upp en kaka och bet i den. Men när jag såg märket efter bittet blev jag förskrämd och lade kakan i korgen med märket nedåt. När jag kom fram till tanten så lämnade jag korgen och försvann genast, men var rädd för gumman en längre tid och jag ser brödkorgen och den bitna kakan när jag vill. Den bilden har etsats fast i mitt minne.

En vinterdag kom en god vän till far på visit. Han hette Karp och var soldat. Vi språkades vid och så sade han: "Ställ dig vid kakelugnen och när du nått upp till "skiftet" skall du få följa med mig hem och hälsa på mina pojkar". Jag var ofta och mätte och en dag nådde jag upp till det avtalade strecket. Efter spänd väntan kom en en dag farbror Karp hem. Jag sprang genast fram till kakelugnen och pekade på "skiftet", men Karp låtsades inte förstå något. Han brydde inte sig om att ens tala vid mig. Jag förstod att han kom ihåg vad han lovat mig men ville inte infria löftet. Farbror Karp höll ej sitt ord och från den dagen tyckte jag illa om honom.

Detta var min första erfarenhet av hur lätt man lovar och hur man lika lätt sviker sitt löfte.

En gång passerade ett tåg med konungen som resenär. Dagen efter då jag var ett ärende borta i byn hos en farbror Daniel så frågade han mig:

"Såg du kungen då tåget gick förbi."

"Nej," sade jag, "men drottningen".

"Nu fantiserar du min lille gosse" sade farbror, "drottningen var inte med tåget".

Jag ville vara viktig och skämdes över att inte ha sett någon kung och var fullt övertygad om att de skulle vara i sällskap.

Skoltiden.

Vid 7 års ålder började jag i småskolan. Den första dagen i skolan kommer jag så väl ihåg. Skolan var belägen omkring 4 km från mitt hem vid kyrkan. Det var en liten låg förfallen stuga med torvtak. Lärarinnan var lång, mager och närsynt. Hon placerade oss bländbänkar och så började lektionen. Av obekant anledning befallde hon mig att gå och ställa mig i ett hörn - skammvrån -, jag hade inte minsta aning om varför, kanske var det bristande uppmärksamhet. Efter kort tid steg mitt anseende och lille Simon var hennes favorit, men jag hade fått antipati mot henne och hon vann ej min tillgivenhet.

Hon var den första som djupt sårade min värdighet. Jag hade lätt för alla ämnen och min egenkärlek drev fram kunskapsörsten och efter tre terminer fick jag flytta över till folkskolan, varifrån jag har idel ljusa minnen. Min lärare - Carl Visén - står för mig som ^{ett}ideal och jag bevarar hans minne i tacksamhet och vördnad. Geografi var mitt äklslingsämne. Skolan hade en s.k. blindkarta, vilken skänkts av hovmarskalken Ribbing på Ulvsnäs. En examensdag gjorde han skolan den äran av ett besök. Barnen förhördes i respektive ämnen och som avslutning var det en geografilektion. Skolläraren tittade på klockan och sade; "Som avslutning tager vi kartläsning på den karta som hovmarskalken förärat oss."

"Simon kom fram".

Jag fick gå fram till kartan och läraren ropade upp städer, berg, floder m.m., vilket alltsammans jag genast kunde peka ut. Varje prick och streck var liksom inrisat i min lilla hjärna. Lektionen var slut och läraren sade: "Kartan är för skolan av ovärderligt gagn, barnen förvärvar tack vare kartan goda kunskaper i Sveriges geografi." - "Simon är dock bäst!" -

Hovmarskalken tog upp en krona och gav mig. Klappade mig på axeln och sade: "Duktigt min gosse".

Detta är mitt stoltaste skolminne. Kronan sattes in på sparbanken och blev grundplåten till vårt lilla hem, och kunskapen har alltid berett mig stor nytta och mycket nöje. Skolan fick jag sluta vid 11 års ålder med goda betyg.

Söndagsskolan har jag i kärt minne. Det fanns ingen särskild lokal, utan de föräldrar vilka hade religiösa intressen alternerade med att upplåta sina hem för ändamålet och för oss barn var det ju omväxlande och intressant att se hur de hade det i de olika stugorna. Som söndagsskollärare minns jag bland andra en folkskollärare Svensson från Sandsjö. Han hade en ovanligt stor näsa, yvigt

hår och stort svart skägg. Han hade en enastående förmåga att fånga barnens uppmärksamhet och var en mästare i att berätta lärorika historier. Han var då ganska ung och efter många många år träffades vi - han som resande och jag som konduktör - på en resa Nässjö - Jönköping och det var med stor glädje och vördnad jag då talade med den grånade mannen.

Jag respekterade mina lärare men en fru - Lotta på Kullen - kunde jag inte fördraga. När hon höll skolan valde jag ut tänkespråk från Salomo Ordspråk. "En trätgirig kvinna är för sin man som en sandig väg uppåt" och liknande. När jag upprepat denna uppläsning några gånger fick jag inte mer läsa upp något tänkespråk. Lotta var banvaktshustru och hade två bortskämda flickor samt en man som var toffelhjälte. Hon var högfärdig och ville vara fin och såg min mor med sina många barn över axeln och därför fick jag "leda" för henne.

Man bjöd aldrig på något utom en söndagsskollärare, mjölnare Pettersson, Ulfsnäs kvarn, vilken varje jul inbjöd oss till en julfest i sitt hem. Det blev då allmän uppslutning och den dagen kom det nytillträdande små parvar som större syskon bar eller drog på kälkar. Han läste någon av jultexterna och så sjöng vi några julsånger. Därefter bjöd hans rara hustru på kaffe med vetebröd. Sedan var det lekar och sist plundring av julgranen, varvid det delades lika det som var i granen, så dansades granen ut under stöj och glam av glädjestrålade barn.

Midsommar var det fest i Missionshuset, vilket kläddes invändigt med björklöv, kransar av lingonris och blommor. Som talare minns jag livligt en folkskollärare Nyvall, sedermera professor i U.S.A., vilken tog oss med storm. Han spelade gitarr och sjöng sånger som efterlämnade oförgätliga minnen. T.ex. Lilla Klara var en flicka, Lilla Elin min dotter snäll m.fl. Ingen har som han i tal så fångat mitt intresse och efterlämnat ett så skönt minne.

11

En julotta var för oss alla en stor upplevelse. Den började klockan 5 och var slut halv 8. Redan klockan 4 på morgonen voro vi barn framme vid kyrkan för att få hjälpa "kyrkstöten" med att tända kalgljusen, de större pojarna skötte ringningen. Snart började i den stjärnklara juldagsmorgonen bjällerklängen ljuda över nejden och de medhavda tjärblosser kastade sitt starka sken å färdevägarna till kyrkan när menigheten drog dit. Stark kyla och prima slädföre var ju svunna tiders julväder. Tö och slaskväder minns jag inte. Ett tjugotal slädar kunde i rad anlända till kyrkan. Psalmsången var ju för barnen och menigheten högtidsstunden då alla stämde in i - Var hälsad sköna morgonstund - . Predikan var ju för barnen lång och de väntade otåligt på amen. På hemresan körde bönderna i kapp ty den som kom först hem fick det kommande året sin skörd först bärgad.

Julen var då som nu barnens högtid. Vi fick då god mat. Det vankades då risgrynsgröt, bruna bönor, lutfisk, smör, fint bröd och bröd av råg och vete samt äkta kaffe. Julgranen var medelpunkten enkelt klädd i äpplen, ljus, svånska flaggor, några 1 öreskarameller, nät klippta av kulört papper m.m. Julklappar förekom inte i arbetar hem, därtill fanns inte pengar. På juldagen fick vi inte leka. Fram på förmiddagen läste far julevangeliet jämte julbetraktelse ur Luthers postilla. Annadagen åktes skridskor och kälke av hjärtans lust. När vi gick från julottan minns jag att vi blev inbjudna till en grannfru någon gång. Det var en torparefamilj och husmor bjöd på kaffe men sockret var redan på juldagens morgon slut. Hon tog ettöreskarameller ur granen och högg dem i små smulor och så var det klart.

Fattigdomen var klassmärket, förnöjsamheten adelsmärket men barnen blev som äldre ofta relativt välbergade. Det var ett sunt friskt och kraftigt släkte jag minns från min hemsocken.

Tung faller sorgens mörka skugga - - -

Några dagar före midsommar år 1888 blev min lilla syster Maria hastigt sjuk. Halsen svullnade igen, hon fick kvävningssanfall och efter några dagar var den lilla rödkindade systern död. Någon dag därefter blev en annan av syskonen sjuk och då doktorn kom sade han att det var difteri. Han ordinerade carbolsyrelösning att gurgla sig med men inget hjälpte. Den ene efter den andre dog och blev begraven. Mamma var i långt framskridet havandeskap och samma dag min yngste broder Edvin föddes så begravdes två syskon. Inga sjuksköterskor fanns det på den tiden att få till hjälp, läkaren stod hjälplös inför denna sjukdom. Den enda hjälp far hade var min gamla mormor. Mor blev efter Edvins födelse allt sjukare och efter 6 dagar var även hon död. En rättarhustru i grannskapet tog sig an den nyfödde. Hon hade själv några dagar förut fått ett barn och räddade på så sätt det späda barn, som mamma offrat livet för. Hon dog i barnsängsfeber till följd av varnvård, vilket gör denna hemska episod ännu sorgligare. Difteri ansågs på den tiden så oerhört smittösamt, så ingen människa vågade gå hem till oss.

Som lik var mor placerad i källaren och far hade brutit mycket syren och klätt likrummet med. Syrenlukt har alltsedan för mig varit kväljande. Jag minns så väl att jag ofta gick ned i källaren, strök mamma på de kalla kinderna och grät bitterligen.

Så kom den sorgtyngda dag då jag fick följa mor till hennes sista vilorum. Till följd av skrällen för smitta var det ett mycket litet gravfölje. Jag tror knappast att det var fler än bärarna, far, mormor och min äldste broder Oskar jämte jag, prästen och klockaren samt möjligen ett par grannkvinnor som bildade den lilla gruppen vid den öppna griften. Jag äger ett outplånligt minne av färden från hemmet, den enkla svarta kistan, prydd med ett par kransar av lingonris och några andra enkla blommor, klockringningen, jordfästningen, hur klockaren sjöng och kistan sänktes i graven. Tårarna

strömmade ned från mina kinder och snart var i jordens mull gömt det ädlaste ett barn äger på jorden - en älskad moder.

För far var ju denna tid oerhört påfrestande. En skomakare som hette Stark och ansågs som en stor slarver och ett samhällets olycksbarn var fars enda stöd och bistånd. Han vakade vid de sjukas bädd och vid deras död ordnade han med kistor, klädsel och bar dem sedan till graven. Jag förstod ej då hur god och hjälpsam han var i denna nödens tid men vid äldre år har jag förstått det och bevarar honom i tacksamt minne.

Den rättarhustru som tog hand om Edvin var också en mycket enkel och anspråkslös kvinna. Skaldens ord går bokstavligt i uppfyllelse

Hon aldrig något fordra
Men ständigt ville ge
Snart finnes hennes likar
Uti vår tid ej mer.

Hon hade sex barn och den minste blott några ^{dagar} ~~veckor~~ äldre än Edvin. Risken att smitta sina egna barn tog hon för att rädda honom. Jag gick dit ibland för att se till min lilla bror och då kunde hon sitta på en liten pall och hade de små i sin famn en vid vardera bröstet. De drack så mjölken rann i mungiporna och sågo pigga och duktiga ut. Allt i hemmet vittnade om arbete och umbäranden, men jag ser i den enkla kvinnan en hjältinna för det oegennyttiga och självupppoffrande arbete hon utförde. Edvén fick vara där tills han var årsgammal. Far var då omgift och min styvmor fick taga hand om honom. Oskar som hade drängplats i en gård - Lidhult i Rogberga socken kom kort tid efter mors begravning hem för att hälsa på far och mig. Härvid blev han också smittad ty när han återkommit till sin plats blev han sjuk och efter någon vecka kom hans husbonde hem med honom som lik. Han begravdes vid mors sida. På den natursköna Öggestorps kyrkogård vilar i en gemensam grav mor omgiven av mina fem syskon.

14

I många år har jag ensam väl vårdat deras vilorum, över vilket är rest en enkel gravvård av sandsten, och som för mig är en kär vallfartsort.

Närmsta tiden efter mors och mina syskons frånfälle, hade jag en inre känsla av det det också skulle bli min lott att följa de andra och jag kände mig som dödsdömd. Men dag lades till dag och jag fick vara frisk, varför så småningom den hemska tanken på min bortgång försvann. Det kändes ju mycket tomt efter mor och syskon, men jag fick gå till andra barn och leka samt fick förströ mig efter eget val.

Några månader efter mors död hade far fått fästmö och han blev så upptagen härmed att han liksom glömde bort mig och jag fick alltså en förut ej känd frihet. Han förtrodde mig att utväxla posten dem emellan och när jag kom med brev från far var min blivande styvmor änglatik. Hon bjöd på kaffe och gott och talade så vänliga ord men denna hjärtligheten, innan hon blev min styvmor, är också den enda som sedan från hemmet kommit mig till del.

Far läste sorgfälligt in breven i sin byrå, men jag listade ut gömstället för nyckeln och läste breven från fästmön med harm och leda. När hon kom hem försvann jag fortast möjligt och kunde inte förstå, att far och hon fann något oartigt däri. Efter ett år som fäst folk gäppte de sig och jag fick också den äran att vara med på bröllopet, men har inget minne härifrån annat än att det var första gången jag åt ansjovis och den tyckte jag inte om utan stoppade den i byxfickan. Senap tog jag också men den strök jag på ostskivan.

Min styvmor var en renlig, arbetsam och duktig kvinna, som jag högaktade här för. Hon var 18 år yngre än far. De fick tre barn vilka hette Karl, Ester och Efraim och dessa blev deras stora inbördes. För mig fanns det ju sedan ej längre plats i härberget och jag kände mig som en främling i mitt hem och delade fars åsikt att jag skulle bort och försörja mig själv.

Barndomsminnen.

Hemmet var en ruin, far var oftast ute på banan i arbete eller ute i andra ärenden. Det var ingen som tog sig an mig. Far hade innan han gifte om sig en äldre jungfru som husföreståndarinna men hon brydde sig ej heller om var jag upphöll mig. Fem minuters väg från hemmet bodde en gammal skomakare som hette Nilsson. Under höst och vinterkvällarna var jag en trägen gäst hos dem. De upplät hemmet för luffare och så gott som varje kväll kom det en eller två dit för att få tak över huvudet. De voro ofta mycket språksamma och i mitt tycke intressanta och trevliga och jag fann ett stort nöje i att höra på deras mustiga historier. En sjöng visor, en annan andliga sånger, en kunde räkna upp alla gästgivaregårdar från Ystad till Haparanda, en berättade om spöken och tröll, stöldkupper och rån m.m. Allt var som en spännade roman och i de brokiga figurerna såg jag hjältar och äventyrsmän.

Som ersättning för logiet förärades mor Anna - värdinnan - bröd, fläsk, ost och någon gång socker samt kaffe, som de under dagen bettlat ihop. Tiden gick fort och mörkret lade sig tungt över nejden och till slut sade gumman; "Nu får du gå hem lille pojke".

Samtalen hade jagat upp min fantasi och på hemvägen såg jag spöken och stigmän, färdiga att gripa mig och jag sprang så jag kände inte marken under fötterna. När jag kom i närheten av hemmet var skräckbilderna borta och aftonen därpå drogs jag med magisk kraft tillbaka för att förnya bekantskapen och blev mycket besviken om landsvägsriddaren uteblev.

Skomakaren och hans hustru voro mycket snälla och gudfruktiga, men blevo tadlade för att de upplät sitt hem för slika gäster, men de uppfyllde bokstavligt bibelns ord: De som elända äro hav uti ditt hus. De fyllde ett stort kärleksverk och kände sig lyckliga häröver.

En vacker sommardag var jag och en annan pojk som hette Albin ute i skogen för att söka efter hökäggs. Höken räknades som skadedjur var för Staten betalte 50 öre st. för äggen. Vi upptäckte bland höga tallar i skogen ett fågelbo och Albin klättrade upp, och när han tittade över kanten ned i boet flög fågeln upp och slog Albin rätt i ansiktetså att han i förskräckelsen ramlade handlöst ned. Han blev ligande orörlig en stund men kvicknade snart till. Vi fortsatte vårt sökande och fann snart ett annat bo som vi trodde var hökbo och även här skulle Albin klättra upp och fann i boet 6 ägg, som vi glada i hågen tog och gick till kommunalordföranden med för att få pengar för. Vi lade upp äggen, men när han fick se dem hotade han att klå upp oss som skövlade nyttiga fåglars bo ty det var uggleägg, som vi fått tag på. Efter hans förmaningstal vågade vi sedan inte plundra några bo.

En dag var jag och hälsade på ett par skolkamrater. De hade styvmor, vilken ofta flera dagar å rad var borta och då låste hon in allt, som var ätbart med undantag av en liten ranson, vilken var beräknad så att de skulle klara sig på den. Men hur hon låste så tullades förråden likväl av pojkarna.

Nu var hon borta och det skulle bli plättkalas. De rörde till smeten, som de ideligen ökade. Rätt som det var fick vi se gumman komma gående ett litet stycke från stugan. Det var oväntat! Vi kastade smeten på sophögen och jag stack i väg hem, men vi vågade sedan inte mer ställa till plättkalas.

Ett stycke från stugan hade dessa pojkar tillsammans med mig byggt en jordkula i vilken vi murat en spis och inrett den på bästa vis. På hösten stekte vi potatis på glöden och bjöd på då andra barn kom som gäster. Vi voro mycket intresserade av att det rök bra i skorstenen, så ibland blev det så pass med rök så vi måste ut i friska luften och taga igen oss men roligt var det.

Omkring vårt ide planterade vi korgpil. De skulle sedan när de blivit stora inbringa oss inkomster vid försäljning till korg-

makare. Det blev aldrig någon affär av. När jag på äldre dagar besökt hembygden, brukar jag gå dit, där nu pilbuskar vaktar minnena.

- - -

Konfirmationstiden.

Min skollärare Visén var en duktig lärare, musiker och sångare. Vid de stora högtiderna såsom jul, påsk, pingst och på Kristi Himmelfärdsdag sjöng hans lilla kör i kyrkan, Dessa tillfällen uppskattades mycket av sockenborna och då var kyrkan välbesatt. Dessa övningar och sångstunder voro för mig särskilt kära och de sånger vi sjöngo, för mig de skönaste jag vet. Det är toner och ord som ger reflex från dessa oförglömliga högtidliga stunder i Öggestorps vackra kyrka.

På hösten efter mors död gick jag i konfirmationsskolan. Jag hade under den korta tiden tre präster. Först komministern, som hette Johansson, vilken var en gammal, originell, sjuklig och mycket närsynt man och undervisningen bestod huvudsakligen i att läsa psalmverser. Sedan hade jag en hjälppräst - Hultkrantz - även det en gammal stofil, torr, slö och ligkiltig. Till sist övertog en komminister - Söderlund - i Lekeryd undervisningen. Det var en brinnande och nitisk präst, en väckelsepredikant av stora mått och han har lämnat oförglömliga intryck. Hans förmaningar och varningar mot synd och orättfärdighet etsades in i våra minnen. Konfirmationsförhöret och min första nattvardsgång är en av mitt livs allvarsmättade stunder och jag kände himmelsk lycka och frid i min själ.

Säkerligen har hans förmaningar varit mig till stor hjälp under mitt vandringslopp, och välsignar min konfirmationslärares minne. Anden är villig men köttet är svagt. Då man går igenom sitt livs stora misstag, känner man en förkrossande dom över de stora svagheter och felsteg man begått och med publiken utbrister:

Gud förbarma dig över mig syndare.

Så var konfirmationstiden avslutningen på barndomens sorgfria tillvaro och ett nytt skede börjar.

Uppbrott från hemmet.

Efter min konfirmation var det blott frågan om dagar då jag skulle flytta bort. Min mor hade lärt mig sy på maskin och far trodde därför att jag skulle passa bra till skräddare. I Tenhult fanns det en sådan som hette Bylov, vilken brukade ha lärpojkar. En dag tog far med mig till honom. Skräddarmästaren synade mig noggrant och utbrast:

"Ja, det skall jag säga dig Gustaf, att till skräddare passar inte din pojke".

Orsaken varför blev mästerns hemlighet.

I Jönköping fanns det då en barberare - Hallberg -, vilken annonserade efter en tvåpojke och far tog mig med dit, men även han kasserade mig.

"Du passar nog bäst hos en bonde", sade Far, "och vi får försöka om det är någon som vill ha dig".

Nu tyckte jag att det var bäst att fråga själv, så jag gick till en bonde "Gustaf i Vestergården" och frågade om han behövde någon dräng.

"Du är bra liten, men kom hit", sade han, "så får vi se vad du duger till".

Dagen därefter plockade jag ihop mitt lilla bagage och lämnade hemmet utan den minsta känsla av saknad eller vemod. Hädanefter skulle jag själv tjäna mitt bröd. Min styvmor kände ingen plikt att hjälpa mig, utan nu skulle trettonåringen klara sig på egen hand. Jag fick inte ens ett par vantar av henne. Min egen mor hade ju lärt

mig att sticka strumpor och laga mina kläder och därför var det självklart att jag inte behövde någon hjälp hemifrån. Själv kände jag mig också vuxen att klara mig själv, var frisk, sund och fann mig väl tillrätta. Jag fick 30 kronor i lön från någon dag i maj till första oktober. Husbonden var ogift och hade sin gamle far hos sig. En annan dräng och en jungfru hade han dessutom, vilka alla voro snälla och vänliga mot mig och mitt barndomshem var för mig blott ett minne.

På sommaren började arbetet klockan 6 på morgonen och slutade klockan 8 på kvällen med tre måltidsraster. På middagen tog vi oss en liten tupplur på en till två timmar. Det var ett friskt härdande liv och jag fann det intressant och omväxlande. En regndag var dock efterlängtdad ty då fick vi sova så gott som hela dagen. Men då hö eller säd skulle bärgas in och det var dåligt bärgningsväder kuhde vi till och med få taga natten i bruk för arbetet.

Jag låg i en liten kammare och i sängkläderna var det så mycket loppor så vecken på täcket voro svarta, men de störde inte min sömn. Jag somnade innan jag knappt hunnit i sängen och blev varje morgon väckt ofta klockan 5 för att hämta hem häst eller oxar i beteshagen. På hela sommaren hade jag inte en aning om att jag sovit med undantag av någon välslagnad regnvädersdag. Men sedan kom hösten och vintern med sina kortare arbetsdagar och lindrigare arbete.

Vi voro då på skogsarbete eller sysslade med vedhuggning och tröskning. Allt gick lätt, arbetet tyckte jag inte var tröttande. Hemmet saknade jag fortfarande inte alls.

På vintern körde vi aspvirke till Jönköping med oxar. Det var spännande och trevligt. Vi startade då hemifrån tidigt på morgonen, ty vägen var ju fram och tillbaka 4 mil. En gång när vi kommit fram till Jönköping ramlade hösäcken i gatan och några fa-

briksflickor stodo på trottoaren. De ropade i korus när de såg miss ödet: "Nu tappade du matsäcken lille bonne". Det var inget annat än stanna och gå efter hösäcken och sedan köra igen.

Det var gnistrande kallt att i dåliga kläder åka efter oxar 4 mil en sådan dag, men jag räknade det som en lustresa, varken svallt eller frös. Trots hårt arbete, dålig bostad och liten lön var min tid som dräng den sorgfriast och lyckligaste sedan jag lämnade hemmet.

- - - - -

Jakt- fiske- och marknadsminnen.

I min ungdom var det mycket gott om vildt. På hösten sedan säden bärgats var det stora flockar av raphöns och på ensligt belägna sk. lyckor - åkerjord som omkransades av lövskog - fanns det gott om orre, som plockade spillsäd efter avtagen havre. I storskogen spelade tjädern och på hare var det också god tillgång. Rådjuren kunde gå fram på höstsädda rågfält och när jag var liten gick ett rådjur och åt brodd strax utanför vår stuga, jag minns så vackert syn det var. Älgen var min hembygds okronade konung. Sällan fick man dock se honom ty han är mycket skygg, men i skogen ofta förekommande träck röjde hans närvaro. I min ungdom såg jag en älg vilket var storslaget. Min husbonde var god skytt och en gång fick jag låna bössan och lyckades skjuta en snöskata. Hans broder Kalle var dräng på gården och en dag fick vi ledigt för att skjuta orre.

En konstgjord orre - bulvan - förfärdigad av tyg och uppstoppad sattes upp i en björk. Nedanför var en risikoja, där skytten osynlig skulle passa på och skjuta, när en riktig orre kom och halsade på den uppstoppade. Jag skulle ligga i kojan. Kalle strövade omkring och med knackningar försökte driva upp orrar. Det var mycket snö, stark kyla så jag var halft förfrusen, när Kalle äntligen fick uppen orre, som slog sig ned i närheten. Jag siktade och sköt - bommade. Kalle kom fram genomsvett.

"Var har du orren, Simon".

"Jag bomma".

"Det såg jag," sade Kalle röd av ilska "gå hem din

stackare".

Det blev sedan ingen mer jakt tillsammans.

Förr var det mycket gott om kräftor i insjöar och vattendrag. Kräftpesten var på den tiden okänd. Fisket var lovligt under tiden 8 augusti till den 1 oktober. Den övriga tiden av året voro de fridlysta. Dagen före kräftorna blevo lovliga gjorde vi oss väl i ordning. Vi högg spö, band ett halvmeter långt snöre i spöets ena ända, fäste en sten i reven som sänke samt flådde "hoppetossor"-grodor som bete, vilka under dagen fångats och avlivats. Som matsäck tog vi med en kaka bröd och litet mjölk och så aftonskymning~~en~~ bar det i väg till ån, under en spännande väntan på att klockan skulle bli 12 på natten. De voro inte lovliga förrän då. Men var det riktigt tyst på platsen kunde vi nog börja litet förr.

En å som rinner utmed järnvägen omkring 2 km från Tenhult var fiskeplatsen där vi oantastade kunde meta. Ett djupt ställe i ån kallades "Sventa djup" emedan en dräng som hette Sven en gång drunknat där, var den bästa platsen, men vi vågade inte gå dit förrän det dagades. Under mörker tog Sven och gastkramade dem som kom dit enligt många trovärdiga intyg. En gubbe lär han ha tagit om livet och sökt draganed honom, men gubben slet sig loss just som han var i vattenbrynet. Vi fick aldrig se Sven men tvivlade inte alls på hans existens.

Spöna utsattes under natten i ån, som var kantad med stora stenar. P l u m s - någon föll i ån, men upp igen. Spänningen att få börja vittja spöna upptog allas intresse. Man drog försiktigt upp spöet med den utlagda reven och med säker hand fördes kräftgåvan under agnet, där kräftorna hängde, men vid minsta störning så släppte alla kräftorna taget och med sorgliga plask tillkännagav de sin återvunna frihet. Det var en lätt sak för oss pojkar att fånga så många kräftor som vi orkade bära hem. Kräftorna voro på den tiden mycket billiga -20`a 25 öre tjoget, så några förtjänster kunde vi inte göra på metet.

Under tiden jag var drängpojke fick jag ofta följa med min kamrat Kalle och fiska i Tenhultssjön. När vi hade accordsarbete på gården kunde det bliva en halv dags ledighet emellanåt. På sommaren fångade vi gäddor i nät, och när det är riktigt varmt går gäddorna till lågt vatten. Vi satte försiktigt ut ett långt nät i en bäge, därefter rodde vi nära land och plaskade med årorna innanför nätet och skrämde på så sätt ut dem så att de blevo fast i nätet. Det kunde till exempel hända att en stor gädda som sam i vattenbrynet kunde slå högt upp i luften, över nätet och på sätt rädda livet.

Det var ett spännande och roligt fiske. Fångsten sålde jag i Tenhult till sommargäster och förtjänsten delades lika mellan Kalle och mig. Under eftersomrarna drog vi not och fick låtet abbörar samt massor av mört, vilken användes i husbondens kök. Då siklöjorna i oktober månad lekte fångades de i not och vi kunde få så mycket att jag på kvällen kunde få gå efter häst och vagn samt köra hem fångsten, vilken husbonden sedan sålde i Jönköping, men av den förtjänsten fingo Kalle och jag ingenting. Under vintern när det blev nattgammal is fångade vi lake. Den gick då upp till istäcket och vi hade en klubba och slog kraftigt till, klubban gick igenom den tunna isen fisken blev bedövd, och den togs sedan upp med händerna. Detta fångsätt var dock i lag förbjudet.

Husbonden fångade i Tenhultssjön kräftor i s. k. mjärdar, och jag hjälpte honom med att sätta ut samt vittja. Fångsten fick jag åka ned till Jönköping och sälja. Till hans stora belåtenhet utförde jag detta uppdrag, men fick inget av förtjänsten.

- - -

Tre marknadsdagar - höst och vår i Jönköping - samt en i Forserum voro obligatoriska fridagar. På många mils omkräts hade lantbefolkningen gått man ur huse för att besöka marknaden. Bönderna gjorde där sina inköp av förnödenheter av skilda slag. Ungdomen gjor

de sina inköp av kläder, vilka i stora partier tillhandahölls av gårdfariehandlare, som sålde sina varor billigare än handlandena i staden. De hade sina stånd i långa rader på torget. När affärerna voro klara blev det ett närmare bekantande, ja ofta, om pojkarna voro lindrigt nyktra, en påträngande kurtis, som av de flesta jäntorna lamt avslogs. Flickorna blevo rikligt förärad^{are} s.k. marknadskarameller och var det en tjusig och gladlynt tös så fick hon famnen full. En mer tillbadragen och blyg däremot blev i allmänhet bortglömd.

Marknadsnöjen som livligt uppskattades voro karusell, skjutbana, trollkarlar som kunde äta eld och förvända synen på folk. Fanns det zigenare blev det naturligtvis bröllop samt positivspel, där det brukade vara med en apa, som sålde lyckans stjärna.

En skuggsida i de rätt så oskyldiga marknadsnjöjena var spritmissbruket, vartill då även brukade höra slagsmål, för vilket det för många unga man kunde bliva tråkiga minnen, som kunde följa med som skuggor under hela livet.

Pengar var en svåråtkomlig vara på den tiden och för att spara tågbiljetten gick vi 2 mil till Jönköping fram och åter. I angenämt sällskap gick vandringen lätt och höjde dagens trevnad. Mycken romantik vilar över svunna tiders marknadsliv, vilket är mästerligt skildrat i Snoilskys dikt Värnamo Marknad.

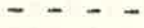
På söndagens eftermiddag brukade ungdomen samlas för gemensam trevnad. Under sommaren slogs kägel, peta boll, bränna trilla, spela krocket, hoppa hage m.m. Vintertid åkte vi kälkbacke och på is satte vi upp en slänggunga. Skridskoåkning var väl det som vi mest uppskattade då det var god skridskois.

Böndernas söner och döttrar anordnade vid jultiden ofta slädpartier och var tjänstefolket väl anskrivet hos vederbörande kunde de också få vara med. Det var ju en upplevelse^{an} få följa med till grannsocknen vid en sådan utflykt. Då bjöds det på mycken mat och vi lekte folklekar som omväxlades med några gamla danser såsom polka,

masurka m. fl. Nykterheten var på min ungdomstid mycket populär. Flertalet pojkar voro blåbandister och var det någon som ville ha sprit togs det i smyg.

Damerna voro på den tiden helnyktra och aldrig förekom det att en flicka rökte en cigarett. Förövrigt hade rökningen ej blivit vanlig bland bondebefolkningen ännu. Sommartid anordnade vi gökottor i arla morgonstund med folklek och dans. Midsommar firade vi med midsommarstång, lek, dans, kaffe och var det riktigt fint hade vi läskedrycker. Sömn blev det inte en sådan natt förrän solen gått upp.

Under hösten hade vi torpstugorna s.k. ystgillen. Torparmor bjöd på kaffe och varje besökande hade med sig en flaska mjölk. Det var ju lämpliga tillfällen för ungdomen att träffas och bönderna lämnade i allmänhet mjölken fritt till den bågen eller tösen som gick till ystgillet och värdinnan gjorde sitt allra bästa för trevnaden. Av mjölken ystades sedan osten för den kommande julen.

Jordbrukarbefolkningens
levnadsförhållanden.

Fabrikstillverkade varor voro ej på den tiden så vanliga bland denna befolkning. Alla skodon gjordes för hand. Man spann ull till strum^{or} o.d. och sedan stickades dessa för hand. I stor utsträckning förfärdigades garn och vävdes s.k. vadmal, som sedan inlämnades för stampning och färgning till ett färgeri. När tygtillverkningen var klar anmodades någon skraddare i socknen att komma hem och sy. Mäster hade då med sig en eller två gesäller samt en lärpojke, vilka sedan i veckotal sydde kläder av det hemvävda tyget till den manliga delen av de hemmavarande. Kvinnorna köpte bomullsgarn och vävde sig tyger och så tog de hem en sömmerska som en längre tid sydde kläder till dem själva och barnen.

Skob

På hösten var det skomakaren som skulle se över alla gamla, och förfärdiga nya om så behövdes. Såväl män som kvinnor hade den kalla årstiden grövre kängor med höga skaft, och under sommarhalvåret ungefär likadana men av kalvskinn. Galoscher hade under min uppväxtstid inte kommit i allmänt bruk. De voro på den tiden mera ansedda som pryad än för nytta.

De handgjorda skodonen voro varma, starka och vattentäta, varför man inte behövde galoscher.

Kvinnorna hade som huvudbonad i vardagslag ylle eller bomull dukar och vid högtidliga tillfällen sidenschaletter.

Fotogen, användes allmänt för belysning såväl i böningshus som i ladugårdar. För endast något tiotal år dessförinnan använde man talgljus och s.k. rovolja. Järnspisar till köken kom mer allmänt i bruk på 1880-talet.

Intresset för jordbruket kan man säga var stort. Stora nyodlingar-öynnerhet odlingsbar mossmark- lades under plogen. Kalk och konstgödsel voro i allmänt bruk för att förbättra avkastningen.

Hela tiden från 1890 framåt i tiden var säkerligen en uppgångsperiod, till följd av att stålet togs i bruk i plogar och andra jordbruksredskap. Beskapsskötseln var skötebarnet. Mjölken sändes till Jönköping från de större gårdarna. De mindre ställene kärnade smör själva och sålde det i staden.

Genom det konstanta penningvärdet var det en viss trygghetskänsla inom så gott som alla områden och ingen arbetslöshet förekom snarare då brist på arbetskraft. Kreditsystemet var föga anlitat, ett givet ord var det en heder infria och sparsamheten var allmän.

- - - -

Ny levnadsbana.

Den 31 mars 1893 avslutades min epok som drängpojke och den följande dagen började jag vid banavdelningen i Jönköping. Jag kom nu in i en annan miljö och kände mig som främling. Första dagen blev jag uppmärksamgjord på att jag som nykomling skulle bjuda på dricka. Jag fick en hink och hämtade svagdricka, men förmannen tyckte att det var "dävet" ty de brukade dricka öl.

De tre första månaderna hade jag en krona om dagen och vid fyllda 18 år blev det 1:52. Nu fick man klara både mat och logi på den blygsamma inkomsten. Jag fick bo gratis hos en banvakt Carlberg tills jag kunde få ett lämpligt logi. Snart fick jag ett sådant hos en gammal skomakare, vilken jag fick dela rum med mot en hyra på 3:- kronor i månaden. Matstället var det billigaste och torftigaste som stod att uppbringa. Hos skomakaren högg jag ved och hjälpte honom uträtta en del ärenden, som för de flesta månaderna fick gälda för logiet.

För att hjälpa upp finanserna, tjänstgjorde jag om söndagarna, som kolkarl. Fyllde på stenkol på avgående och ankommande lokomotiv. Sommardagarna tjänstgjorde jag, liksom på söndagarna, som bromsare, smörjare eller biträdande konduktör vid Gripenbergsbanan.

Arbetstiden vid banavdelningen var hårt och arbetstiden lång. Under sommaren arbetade vi från klockan 6 på morgonen tills 7 på kvällen med tre raster å tillsammans ungefär 2 timmar.

Jag gick fem terminer i en aftonskola, där avgiften var 1 krona terminen och all skrivmaterial var fri. Som ämnen hade jag väl-skrivning, rättskrivning, matematik och bokföring. I bokföring var det s.k. knoddar och fina butiksfröknar och som jag ofta kom arbets-kädd såg de mig över axeln. Men efter några lektioner voro jag och en student de främsta i klassen, hos vilka de andra fingo jämföra så att de fått sina uppgifter riktiga. Föreståndaren erbjöd sig att

hjälpa mig till en förmånligare plats än den jag hade som extra banvakt, men jag tackade nej, ty jag hade redan inne ansökan om att uppflyttas till extra stationskarl.

På hösten 1896 reste jag till Göteborg, för att personligen hos dåvarande underinspektoren Maechel söka anställning som extra stationskarl i Göteborg. Det var en stor, skräckinjagande herre. Han såg mig skarpt i ögonen och sade: "Här finns ingen plats".

Jag bugade och frågade ödmjukt om jag kunde få visa mina betyg. Han tog emot dem och granskade dem. Det var betyg från folkskola och teknisk aftonskola i Jönköping med lilla a i de flesta ämnen. Han lade betygen på bordet och sade: "Jag lovar ingenting".

För mig syntes det ju vara små möjligheter, men en tågmästare Hansson, med vilken jag var bekant sedan han var i Jönköping, sade att då han tog emot betygerna så kunde jag vara förvissad om plats.

Han tyckte att jag skulle göra mig i ordning, beställa en uniform och så lugnt vänta. Innan jag reste hade jag vädjat till min chef, en baningeniör Sandberg, om hjälp till anställningen, men han ville inte hjälpa mig. Så reste jag tillbaka till min plats i Jönköping.

I december fick jag order att inställa mig hos Banning. Sandberg. När jag var i dörren röt han:

"Springer du och söker plats utan min vetskap. Här är biljett samt en order att du den 1 januari skall anmäla dig för tjänstgöring å Göteborgs Central, underskriven av Maechel. Jag har rekommenderat dig för trafikdirektören men ej fått något svar."

Jag påminde honom om att jag fick nej då jag bad honom om hjälp tidigare. Han svarade inte härpå.

Samtidigt härmed fick jag erbjudande om fast anställning vid Jönköping - Gripenbergs järnväg med framtida goda befordringsmöjligheter, men tackade nej härtill.

Jag hade ju samtidigt två vägar att välja, som för min framtid var av utslagsgivande betydelse och ser den osynliga handens underbara ledning i mitt val.

Gripenbergsbanan är sedan lång tid en nyanlagd landsväg. Bussar och lastbilar tog all trafiken och banan måste likvidera. Staten övertog personalen varvid samtliga befattningshavare bereddes platser som extra stationskarlar med placering på skilda håll.

- - -

Nyårsdagen 1897 var min första tjänstgöringsdag på Göteborgs Centralstation. Klockan 7 på morgonen anmälde jag mig till tjänstgöring för en stationskarlsförman Landgren - en stor grann, ståtlig gubbe - som välkomnade mig och tillönskade mig ett gott nytt år och lycka till i fortsättningen. Det var för mig en stor upplevelse att få tjänstgöra vid en så stor station, och hansåg mig som en lyckans gunstling.

Dagen därpå var jag beordrad tjänstgöra som bromsare på ett godståg som avgick från Göteborgs C. klockan 5 på morgonen till Falköping. En stationskarl Ågren och en extra sådan som hette Lundberg voro också med tåget, som bromsare. När vi kom till Alingsås, där tåget hade en timmas uppehåll, påstod de att jag som ny i laget skulle bjuda på något.

Det bar iväg till staden och direkt till en krog. De gingo in men jag stannade utanför.

"Kom in!", sade de.

"Nej inte på någon krog, men finns det ett trevligt café skall jag bjuda på kaffe".

Troligen fick jag dricka kaffet ensam. Ågren fick efter några år en rapport för onykterhet och avsked. Lundberg fick vid 45 års ålder fylleslag och segnade död ned på gatan då han var på väg till tjänstgöring. Under hela min tid i Göteborg fick jag ej lida något hårt för att jag var absolutist, och är glad över att jag ej tagit första glaset.

Min tjänstgöring var förlagd till bangården i växlings-tjänst och till expeditionen för avgående och ankommande tåg samt konduktörstjänst, vilken sistnämnda högst uppskattades av mig.

En sommar var jag skrivbiträde å distriktskansliet. Den tiden fanns det inte skrivmaskiner. Krylbobanan och centralverkstäderna i Örebro voro då under byggnad, och stora i tre delar upplagda kontrakt skulle skrivas av. Stationsinspektoren beklagade sig för min förman Elvin, att de kasserat tre av hans bästa skrivförmågor, varför han ansåg sig inte kunna ställa någon mer hjälp till förfogande. De voro troligen slarviga och raderade, vilket ej fick göras.

"Jag vet en," sade Elvin, "En liten smålänning men han är min lojalaste karl, som konduktörsvikarie, intresserad och pålitlig, men jag vill inte släppa honom, ty skickas han upp så kommer han inte ned mer."

"Han blir nog också kasserad, ty han kan väl inte stava", sade stinsen, "men skicka upp honom".

Jag stannade där ett halvår och var mycket flitig. Jag trodde att när kontrakten voro avskrivna skulle jag bliva beordrad tillbaka igen till min förra tjänst. Arbetstiden var 6 timmar om dagen mellan klockan 10 - 2 och 4 - 6. Den makligaste tjänstgöring som jag haft under hela min tjänstetid vid S.J.

När kontrakten voro klara fick jag likväl kvarstanna och sysselsattes med litet skrivarbete, men största tiden fick jag sitta och slöa. Jag hade en oemotståndlig längtan att komma ut, växla vagnar, åka konduktör m.m. Jag trivdes ej med kontorstjänst och begärde så till slut ombyte.

"Nu behöver vi ingen här istället", sade chefen, "men jag trodde att Gustafson trivdes här, och hoppades snart få förorda Er till kontorist".

Jag tackade för det vänliga erbjudandet, men sade att jag helst ville bli konduktör.

På hösten 1901 blev jag förordad till konduktör och utnämndes härtill den 1 januari 1902 med transport till Falköping. Där gjorde jag min första tur nyårsdagen med tåg till Nässjö och sällskap med överkonduktör Vallenberg, vilken hälsade mig välkommen i laget och bjöd på kaffe i Jönköping.

Som ungarl i Göteborg.

När jag kom till Göteborg och skulle söka bostad blev jag av en äldre järnvägsman visad till en fru, som hade rum för resande och även hyrde ut sådana för månad. Det var beläget på Postgatan i ett säkerligen hundraårigt hus, och här hyrde jag för en månad. Hyran var billig, men bostaden var mycket primitiv. Det var flera små rum i en fyrkant och en kamin, som eldades med torv i centrum. Den skulle således värma upp alla rummen, varför dörrarna ej voro stängda. Här fanns en brokig blandning av nattgäster, dock voro alla nyktra och tysta och allt fridsamt och lugnt. Jag hade till säng en s.k. turistsäng och när jag vände mig i sömnen råkade täcket falla av, varför man vaknade genomfrusen, ty temperaturen i rummen var i allmänhet 10 till 12 grader.

I bland när man vaknade på morgonen kunde det hända att det fanns en säng till, som ställts in under natten, med en gäst i som sov lugnt och tryggt.

Första nätterna kände jag mig inte trygg bland alla dessa många okända människor, men allt gick friktionsfritt. Det var rent och snyggt och ingen ohyra kunde jag märka. Vårdinnan var dalkulla och mycket vänlig och bra.

Mitt matställe var av ungefär samma klass. Det var en gammal fröken, vilken hade en dotter, som hade matserveringen. Maten

var bra, billig och enkel, men med det bästa kaffe man kunde tänka sig. Vi voro endast fyra matgäster, av vilka den ene var flickans fästman och den andre en "herr Krus", vilken arbetade på ett spritnederlag och var den äldre frökens förtroene.

På söndagarna voro hela laget lindrigt nyktra och ville gärna bjuda, men jag sade nej och blev sedan inte tillfrågad mer. Efter någon månad bytte jag både rum och matställe och kom som jag tyckte in i mera ordnade förhållanden.

Både "dalkullan" och den andra värdinnan blevo bestörtade då jag flyttade och ansågo att något fördelaktigare än det de hade gick det inte att uppbringa, och jag önskades hjärtligt välkommen tillbaka om jag skulle ångra mig, men jag lämnade dem utan saknad.

Efter "dalkullans pensionat" hyrde jag och en kamrat Bergstrand ett rum av en fru Andersson, enkelt men snyggt och hemtrevligt. Fru Andersson var en genomgod människa, men hennes man var dum och högfärdig, till yrket var han gatsopare. Han var ofta hård vid sin hustru och alltemellanåt onykter.

Han undvek att bråka då någon av oss var hemma, men en gång ansåg han sig behöva handgripligt tillrättavisa sin gumma. Bergstrand var då hemma och stegade in till dem, ruskadä ordentligt om gubben hotade med att om han upprepade detta skulle det bli polisanmälan. Gubben vågade sedan inte bråka mer men då han gick och hyrde sig en liten enrumslägenhet måste vi flytta.

Vårt nästa värdfolk hette Olson. Frun hade varit sjuksköterska på Sahlgrenska Sjukhuset och var näpen och trevlig, men herrn däremot stolt och stram. När frun städade sopade hon bara mitt på golvet, aldrig under några möbler. En dag sade hon; "I dag har jag gjort storstädning hos herrarna".

Bergstrand som pedantiskt noga och ordentlig, var förargad över hennes slarv, gick ut i köket efter en borste och skyffel och flyttade ~~huru~~ alla möblerna från väggarna, sopade och fejade värre.

Sedan gick han ut till frun och visade resultatet, och det var inte litet han hade på skyffeln. Hon började storskrika av ilska och när mannen kom hem så berättade hon hur Bergstrand efterstädat, varvid denne blev omedelbart anmodad att flytta.

Jag fick tillstånd en kompromiss men städningen resulterade i en avsevärt höjd hyra. Olsons hade en liten rar flicka, som så smått började språka. Hon kom in till oss ibland och jag lärde henne säga: få åj till våjen. (två år till våren) Hon lärde sig detta snart nog och gick omkring och ropade: få åj till våjen. Även sedan hon talade rent svarade hon på tal om sin ålder med dessa ord, vilka tycktes med järnskrift vara inristade i den lilla hjärnan.

Flickans mamma var mycket missnöjd med denna språklektion. Min kamrat hette Carl August Bergstrand och kallades August. Fadern vilken var lantbrukare i Habo sålde höns och ägg i Jönköping och kallades "hönsakalle". Därför tyckte August att Karl var ett vederstyggligt namn och blev han tilltalad Carl August vart han ursinnig. Han var mycket originell, men med sunda och efterföljandsvärda vanor.

Vi hade var sina klädhängare och krokar, men som mitt ordningssinne var ganska minimalt, kunde jag av misstag hänga t.ex. min mössa på hans krok. Han sade ingenting, flyttade ej heller mössan, men efter en tid kunde jag bli tillfrågad om när hans klädkrok kunde väntas bli disponibel för ägarens räkning, ty, kunde han tillägga, nu har min rock legat på en stol i åtta dagar?

Hans tjänstgöring var på godsmagasinet samt växling, men en vecka blev han beordrad till avgående resgodset med början en morgon klockan 4. Där fanns många små skåp och August fann dem gräsligt osnygga och började storstäda. Härvid fann han en påse pepparkakor. En förman Sundin - gemenligen kallad "hurtig" tjänstgjorde och han blev av August bjuden på kakerna och de smackade och åt och bjöd även andra som kom dit. "Hurtig" berömde Augusts nit med storstädningen och lovade att hos stinsen utverka att han blev placerad på denna avdelning samt såsmåningom konduktörsvikarie.

Vid åtta tiden kom det en tjänsteman och skulle hämta kakorna, som han föregående dag köpt, för att nu med morgontåget sända dem till sin mor som bodde i Alingsås.

"Hurtig" ropade: "Cal August var är påsen. Kakerna har jag sett att du ätit upp".

August ursäktade sig med att han antog att påsen blivit upphittad i något tåg och sedan ej avhämtad. Han betalade kakorna som fick sändas med ett senare tåg. "Hurtig" förnekade fräckt någon som helst delaktighet. Händelsen kom till stationsinspektorens kännedom som befälde att August ej mer fick tjänstgöra på denna avdelning. "Hurtig" ansåg honom olämplig och tvivlade på hans absoluta ärlighet.

Den gode August var inte anlagd för fjäsk utan ansåg sig kompetent till allt, vilken uppfattning inte delades av befälet.

En gång blev han beordrad gå till Olskroken med s.k. banpost - order om extratåg - och den måste vara kvitterad och tillbaka innan tåget ifråga fick avgå. Tiden för tågets avgång var inne men ingen August syntes till. Mellan Göteborg och Olskroken fanns en fast signal, som Bergstrand måste passera. Där tjänstgjorde en stationskarl Berglund - av oss kallad skomakaren - .

Stinsen ringde upp och frågade honom: "Har stationskarl Bergstrand syntes till"?

"Nej", svarade Berglund.

En stunds tryckande tystnad. - En skarp signal ljuder på stinsexpeditionen.

Berglund rapporterar: "Nu passerar Bergstrand semaforen".

"Snigelfart, va, röt stinsen.

Bergstrand blev hädanefter befriad från uppdraget att gå med rapporter.

Som växelbas ansåg sig Bergstrand vara mycket duktig men mig vara en "skräddare". Vid ett tillfälle brast hans uppmärksamhet och han fick rapport för förseelsen och två dagars löneavdrag. Vid avlöningen fick man då avdrag samt ett kvitto på det som straff avdragna beloppet. När han kom hem visade han mig kvittot.

"Göm det väl," sade jag, "ty så duktig som du är kan du säkerligen ej mer förvärva den utmärkelsen".

August rev lappen i bitar och blängde argt på mig.

Om självgodheten hos Bergstrand varit mindre hade han gjort en god karriär men nu uteblev befordran. På äldre dagar utnämndes han till trafikbiträde och som sådan avgick han med pension år 1935. Vi blevo båda ordinarie stationskarlar 1898. Arbetskamrater hade vi varit 3 år i Jönköping och 5 år i Göteborg, och jag fann Bergstrand vara en rätt "israelit" i vars hjärta inte fanns något svek.

Lönen var liten - 65 kronor i månaden - varför nöjena inte fick tynga budgeten. Någon gång gick vi på "Svenssons" café och drack kaffe samt njöt av vacker pianomusik. Bergstrand och jag voro oskiljaktiga och i bland ökades sällskapet med en trevlig kamrat Calle Sandén, som ansåg sig som stor musikkännare. Bergstrand var en god sångare och deklamerade även bra. Calle blev därför tillfrågad var det var för ett stycke som spelades och ofta fick vi till svar att det var Per Svinaherde. August tvivlade till slut på Calles musikkännedom, ty Bergstrand påstod att det varit tre gånger som Per Svinaherde spelats på helt olika melodier.

På sommaren var Trädgårdsföreningen en kär tillflyktsort. För inträdet 10 öre och (en cigarrcigaretta 4 öre) kunde man sitta och njuta av vacker musik. *De brukade ha röster*

August hade många flickbekanta, hos vilka vi blevo bjudna på kaffe, och kunde herrskapet, som de voro hos, vara borta kunde det till och med bliva supé. Bergstrand sjöng då och deklamerade och ha

de tur hos damerna eftersom han var mycket sällskaplig. Ibland tog han en tös på vart knä och deklamerade: "Jag skall er båda taga en gång jag blir mormon ----. En annan gång hade han sämre tur. En av damerna var rätt så till ålders kommen då August började sjunga: "En ungmö hon hoppas, ja ända till femti ----", började hon att hysteriskt ropa: "Hoppas! Hoppas ingenting!" Vi försvann fort för att sedan inte mer återkomma till det stället.

En dag sade Bergstrand att han ansåg att vi nu voro skyldiga bjuda våra väninnor. Vårårdslog i all sämja tills jag råkade säga: "Ja, då min kära August måste du uppträda i dina bästa nummer".

"Jaså, du är spydig", sade August, "jag borde ge dig ett kok styk."

Bjudningen frös inne ty jag ansåg det inte lämpligt föra det tilltänkta kalaset på tal med hänsyn till hans hot.

Vid gemensam helgledighet gingo Bergstrand och jag i regel till någon av stadens kyrkor för att övervara högmässan. Ofta var det Oskar Fredriks kyrka, där kyrkohärde Osterman predikade, en pastor Lundén mässade och musikdirektör Puke var klockare.

Bergstrand var något släkt med Puke och ansåg honom för Göteborgs styvaste musiker, troligen till följd av släktskapet.

Endast ett år under min Göteborgstid var jag ledig en juldag och jag var då i julottan i Oskar Fredriks kyrka. Den är mycket stor vacker och var proppfull av en andäktigt lyssnande menighet. Musiken och psalmsången, vilken stämde till andakt, samt en präst som helt fångade åhörarnas hjärtan medverkade till att det blev en mycket högtidlig och stämningsfull julotta.

Bergstrand påstod att jag hade en störande stämning, varför jag av honom var förbjuden att delta i psalmsången - min röst störde andakten - men i julottan fick jag sjunga med.

Puke spelade, August och jag samt den tusenhövdade skaran uppstämde; "Var hälsad sköna morgonstund - - -." av hela vår själ och julfriden fyllde våra sinnen.

I baptistkyrkan - Tabernaklet - var för järnvägsmän en fest anordnad varje år efter jul. En pastor Truve predikade och vidare förekom sång, musik, deklamation och kaffedrickning. Grosshandelsfruarna Johansson och Carlander voro värdinnor och damer ur societeten skötte serveringen. Dessa fruar bestredo alla kostnader för festen. Likt fêer gingo de omkring underhållande sina beundrande gäster.

Denna varje år återkommande fest uppskattades högt av hela personalen och inbjudningen hörsammades av de flesta. För många av dem var det den enda gudstjänst de bevistade på hela året, men en gudstjänst som alla närvarande med gläde och tacksamhet mindes.

Med tacksamhet tänker jag på hur den osynliga handen lett mina öden och min ungdomstid är ljus och lycklig, inga förvillelser grumla den ljusa livssyn, som vilar likt en skön sommardagg i minnets gömslen.

- - - - -

Minnen från beväringstiden.

År 1895 mönstrade jag som värnpliktig och blev tilldelad Vendes sjukvårdsträng, Landskrona.

En dag i början av maj månad skedde avresan från Jönköping klockan 4 på eftermiddagen. Vi åkte med godståg och i en gods vagn hela vägen och voro framma klockan 9 nästa morgon. I Jönköping var lövet knappt utslaget men när vi kommit ett stycke in i Skåne stod fruktträden i full blom och säden lyste grön på fälten.

Vi hade alla köpt oss beväringmössa och en s.k. ral larkappsäck. Det var hela vår utrustning. Vi voro 30 pojkar samt en korpral som färdledare. Endast korpralen och två rekryter voro onyk

tra. Den ena av pojkarna var skomakare och han skulle lära oss sitt yrke, under det att vi bjöd på bier. Det var några tomflaskor, som vi fyllde med vatten och som han fick - som bier. Vad vi än gjorde honom för skämt så sade han bara: "Inte gör det mig något som kan simma".

Vid ankomsten till Landskrona voro hans och kamratens mössskärmar avslitna, kläderna voro smutsiga och de sågo synnerligen slöa ut. Korpralen hade morskat upp sig och tillkännagaf stramt sina befälstalanger.

Utbildningstiden var 90 dagar fördelade på två år, med 68 dagar första året och 22 det andra. Jag räknar dessa 90 dagar som mina förnämsta semesterdagar.

Klockan 6 gick reveljen. Alla män ur bäddarna, tvättning och där efter kaffe med en bulle. Sedan hade vi gymnastik, skjutövning, exercis, instruktionsläsning, sjukvårdsövningar och mellan klockan 12 och 1 badade vi. Maten var utmärkt. Den var både rikligare kraftigare och mer välsmakande än den jag varit van vid tidigare. Befälet var både fruktat och avhållet.

Klockan 8 var det korum och på slaget 10 gick tystnadssignalen. Heden låg 15 minuters väg från staden och permission kunde erhållas till klockan 11 varje kväll, och det utnyttjades flitigt för en liten tripp till staden. Var man inte inne klockan 11 var det sedan slut med vidare permission.

Fältmarscher utåt landsbygden var en trevlig omväxling. Då blev det fältslag och vi skulle samla upp de sårade och i bärar transportera dem till sjukambulansen. Vi voro inövade i s.k. hästtakt, men då ingen av befälet såg oss kastade vi bärarna hit och dit så att den sårade med möda kunde ligga kvar. Nästa gång var kanske rollerna mellan bärare och sårade ombytta och omskåningen kunde då kanske bli ännu häftigare, ty då skulle vi ha betalt med ränta.

Marschernerna i full packning gick som en dans till muntra beväringssvisor. Politik var på den tiden inte något intressant ämne för ungdomen och samvetsömna hörde man inte talas om, men det ansågs förnedrande att inte göra sin värnplikt.

Vi hade i avlöning 50 öre om dagen, varav hälften utbetalades var 14:de dag resten vid uttryckningen. De flesta hade vid hemkomsten inte kvar ett öre, men jag mer då, än när jag reste.

En kamrat - Sjölin - mycket intelligent och försynt var min bästa vän. När vi hade permission brukade vi besöka ett kafé med parkservering, vilket gränsade intill en restaurant Gröna Lund. Här serverades ett gott kaffe med ett kluvet vattenbröd med smör emellan för 12 öre. Musiken bestod restauranträdgården med.

Vi voro här trogna gäster och som omväxling promenerade vi utmed det härliga Östersund, samtalande i allmänna eller bildande ämnen. Det stora flertalet av pojkarna besökte flitigt dansbanan, drack öl och rökte. Vi deltog inte i detta nöjesliv.

Sjölin arbetade vid Stensholms bruk, där han hade tyskar och engelsmän till kamrater och hade av dem nöjaktigt lärt sig båda dessa språk. Jag träffade honom efter 25 år och han var då ingenjör vid Götaverken i Göteborg.

En gammal stamanställd korpral Vesterberg, ägde som civila kläder endast ett par slitna byxor. Han var du och bror med sina rekryter, mycket godmodig och oförarglig, men besfärades av en ständig törst. När det blev ombyte av värnpliktiga brukade han sälja lotter på sina fina byxor och de sista dagarna på mötet fick man två nummer, men han kunde likväl inte sälja slut på lotterna så dragning kunde därför ej äga rum förrän efter vederbörandes hemresa, och då hade en ny kontigent kommit med vilka affärerna på nytt börjades och så höll han på.

Vi hade en "flygelsman" Pettersson, ståtlig och självgod och mycket svag å huvudets vägnar.

Vid en lektion blev han av löjtnanten tillfrågad om vad Kung Oskars gemål hette. Långvarig tystnad. Jag satt bredvid honom och viskade: "Kristina", vilket han med kraftig stämma upprepade

Allmänt skratt. Pettersson hotade mig med stryk men detta uteblev ty han var tydligen oviss om utgången.

Två pojkar Boman och Corin voro goda sångare och ledde psalm sången vid korum. Under en fältmarsch hade vi slagit läger vid en gästgivaregård Saxtorp, där de båda druckit sprit och blivit onyktra.

Omedelbart före korum hade korpralen instruerat dem att gå och lägga sig i ett tält, så skulle han anmäla dem som närvarande.

Vi voro uppställda i närheten av tältet vid korum och när psalmsången med knappt hörbara röster uppstämde, raglade de ut och sjöngo väldåliga. Kaptenen som förstod välmeningen och uppskattade hjälpen lät nåd gå före rätt. Övningen hade pågått ett par dagar och varit påfrestande och när vi på aftonen voro lediga och fingo fritt förfoga över vår tid inbjöd den närbelägna gästgivaregården lätt till missbruk av spriten.

Från första årets militärtjänstgöring har jag idel glada och angenäma minnen.

Andra årets militärtjänstgöring omgives ej av den nimbus som det första årets. Vi ryckte in i september och tjänstgöringen var slut i oktober.

När vi kommo fram till våra trevliga baracker från föregående år voro de upptagna och vi fingo hela tiden ligga i tält. Vi lågo i ett sådant lo man, tätt som i en silltunna på smala med halm stoppade madrasser. Luften var nu här i Skåne disig och rå och i tältet var det kvalmigt och dragit. Badning och caféliv var ett ljusst minnefrån en svunnen tid.

Originalt Vesterberg var utstraffad och avskedad. Heden var våt och smutsig och musiken i sommarkvällen gav ej ens eko. Inga rödkindade fiskarflickor i vita huvuddukar kunde av kärlekskranka gossar uppsåras, och det glada gosselynet förflyktigt.

Intet nytt i exercisen endast repetition. Men svenskamerikanaren Karlsson var i alla fall sig lik. Första dagen sjukskrev han sig

och fick sitt lilla bås i baracken. Han trodde sig lida av lungblödning. Han var tjock och röd som en krögare. Nu låg han och spottade men med små resultat och efter ett par dagar konstaterade doktorn sönderrivning av käkar, som behövde läkas samt att Karlsson behövde motion. Exercisen gick dåligt. Löjtnanten kommenderade språngmarsch Karlsson luffade och sprang. Löjtnanten skrek halt, men Karlsson hörde inte på utan lunkade på till hedens slut. Såg sig omkring och kom i sakta mak tillbaka. Fick för detta 2 dagars arrest.

Sjukskriven - simulant - straff~~o~~ccersis - trots och så åter arrest, detta var Karlsons omväxlande militärtjänstgöring. Han ansågs till slut inte normal och beordrades till renhållningstjänst, där han trivdes förträffligt till egen och befälets belåtenhet.

Jag började snart räkna dagarna som var kvar. En natt när en våldsamt storm svepte fram från havet blåste tältet ned och vi frös i höstkylan genomvåta som vi blivit. Nöjd och tacksam var jag således när uppbrottstimman var inne och vi fick lämna fältlivet, som vi alla lämnade utan saknad.

Min första kärlek.

Då jag som ung extra banvakt tjänstgjorde i Tenhult, mötte mina ögen för första gången den som sedan för hela livet blivit min ledsagarinna och delat ljuft och ledt, samt söker följa skriften ord: Bären varandras bördor.

Hon var då jungfru hos Doktor Hellberg, vilken hade sin sommarbostad i Tenhult. Vi träffades någon gång emellanåt, ingen hets man hade ju fästmö och var vuxen karl.

På hösten 1896 följde hon med en nygift fru till Stockholm och jag flyttade till Göteborg.

Kärleken är som en magnet som drager föremålen till varandra och efter erhållen tjänstledighet reste jag en kväll med nattnälltåget till Stockholm.

Som främling rådfrågade jag ett stadsbud efter kortaste vägen till Karlavägen 44, vilken han uppgav och jag gick rätt precis som om jag känt till vägen förut. Huset hade fem våningar med fyra köksuppgångar. Adressen var femte våningen men vilken uppgång? Tog första bästa, stegade upp och ringde på. Min hjärtans kära lilla Helga öppnade och välkomnade mig, och så fick vi språka en stund. Sedan var jag ute och såg på huvudstadens sevärdheter, slottet riksdagshuset, åkte hästspårvagn, åt frukost och såg mig om efter logi. På en bakgata fick jag se Hotell Småland. Det måste vara bra tänkte jag, ringde på och frågade efter rum, och ett sådant var ledigt, vilket jag fick. På kvällen tog jag sedan mitt rum i besittning och trött av resan somnade jag smart. Vaknade och kände mig utvilad, men det var fortfarande mörkt i rummet.

Jag vände på mig, somnade igen och vaknade efter en stund. Fortfarande mörkt. Egendomligt! Jag tittade på klockan; den var 3 på eftermiddagen!

Rummet var en garderob och saknade fönster. Så det var ju inte underligt att det var mörkt.

En timmas samvaro varje dag, ett ömt farväl och min första Stockholmsresa var ett äventyrligt och mycket ljusst minne.

Vigsel och bröllopsfest.

Efter en tid flyttade Helga till Göteborg, där hon hade tjänst hos en fru Helling, vilken själv såg till att hennes avhållan Helga kunde möta upp som en dejlig brud, då jag på överenskommen tid, i beställd droska, infann mig för att hämta bruden och åka till vigseln.

Den 25 april 1902 vigdes vi av prosten Rexius i dennes privata bostad, en stor sal med palmer och blommor, där prosten

välkomnade oss med älskvärdhet som är oförglömlig. Som vittnen hade vi en kamrat Dalman med fru.

När vigseln var förrättad höll prosten ett varmhjärtat tal till oss och önskade oss en lycklig framtid.

Jag hade 5 kronor i fickan och frågade om jag fick lämna dem som erkänsla för hans besvär. "Jo, tack," sade prosten, tog femman och överlämnade den till oss och sade: "Den passar bra till present åt brudparet".

Vi hade sedan en enkel supé på Hasselblads Smörgåsaffär på Östra Hamngatan, dit vi efter vigseln ställde färd. Några kamrater till mig och Helga voro bjudna. Stämningen var dagen värdig och min trogne kamrat Bergstrand höll tal för oss och sade att jag var en präktig och pålitlig vän, men någon kamrat var jag inte. Inom parenes tes sagt var jag inte medlem i en nybildad fackförening för stationkarlar. I väl valda ordalag önskade han oss en lycklig framtid.

Vi fick av vännerna presenter av skilda slag till vårt lilla bo, bland annat en tavla av ~~tre~~ kamrater och av Helgas herrskap en klocka, vilka gåvor alltsedan pryder vårt hem och äro kära minnen från denna dag.

Kostnaden för supén var inklusive drickspengar var 20 kronor.

Med nattnälltåget avreste vi sedan klockan 9.35 till Falköping. Hela sällskapet följde oss till stationen och vid tågets avgång fylkades tjänstgörande kamrater till laget. Det hurrades och kastades risgryn väldeliga för vår lycka och så lämnade tåget Göteborg.

Vid ankomsten till Falköping kl. 12.30 var det ingen som tog emot oss, utan vi fick själva gå ensamma hem. När vi tänt ljus och sett över vårt lilla bo fann min lilla brud det ganska gott.

Vi bad tillsammans om Guds välsignelse över vårt äktenskap och om hans hjälp och ledning, på den för oss dolda väg, som vi gemen samt skulle vandra.

Någon dag efter vår hemkomst började jag min tjänstgöring. Jag åkte till Nässjö och kom hem följande dag och emotsåg med barnslig glädje det högtidliga ögonblick, då jag i eget hem välkomnades av min lilla hustru.

Med lätta steg bar det i väg hem från stationen och snart var jag vid hemmets dörr, där jag skulle mottagas med öppen famn.

Jag tog i dörren. Den var låst, och jag undrade om min lilla fågel redan flugit ur sitt näste.

I lägenheten intill bodde en konduktör Sköldberg, vars fru nu öppnade dörren och sade: "Kom in till oss. Helga är här och vi skall nu bjuda på kaffe."

Det ljuva ögonblick att i eget hem efter första bortovaron slutas i famn och välkomnas av min lilla hustru blev en utopi, och jag förpassades till verklighetens värld.

När vi sedan någon talat härom, kunde inte Helga fatta att det skulle vara så märkvärdigt och hade hon vetat om min önskan så hade hon naturligtvis gärna berett mig denna glädje.

Jag fick av stins Hallin i Göteborg vid denna tid för frågan om jag ville flytta tillbaka dit, men tackade nej. Jag tyckte tjänstgöringen var bra i Falköping och trivdes gott. Avlöningen var då samma på alla orter med undantag av Norrland, där personalen hade s.k. kallortstillägg.

Jag arrenderade ett stycke jord där vi satte potätis och grönsaker och på fridagar togo vi promenader i grannskapet.

Veckor och månader skredo fram i harmonisk takt och fram på sommaren började vi förstå att vi inte skulle bli allena i hemmet. Helga orkade ej med långpromenader och tiden gick sin gilla gång.

Den 9 mars på kvällen sade Helga att hon kände sig så orolig och bad mig gå och hämta barnmorskan. Jag var nog litet för-

lägen när jag gav mig iväg. Den första jag kom till var upptagen men med den andra lyckades det bättre och i hennes sällskap hem kände jag mig lugn.

Den 10 mars kl. 7.30 på morgonen fick Helga en liten söt och kärkommen pojke, som allt ifrån sin första dag beretts oss lycka och glädje.

Min svärmor var också hemma med anledning av den väntade lyckliga tilldragelsen och var mycket förtjust i sin dotterson.

Vår lägenhet här i Uggleboet bestod av 2 rum och kök. Det ena rummet hyrde vi ut till bromsare för att få litet inkomst.

Här bodde vi i ett och ett halft år, varefter vi flyttade till en konduktör Stenman på Sverkersgatan, en enrumslägenhet som vi betalade 12 kronor i månaden för.

Stenman lovade oss bostad för detta pris så länge han levde, ty bygga mer det skulle han inte göra, mot löfte att jag planerade och gjorde i ordning tomten.

På våren grep jag mig hurtigt an med arbetet och på hösten var allt klart. Grönsakslandet delades mitt itu för rättvisans skull. Men säg mig en glädje som varar beständigt. På sommaren året därpå sade Stenman att han blivit ^{den största} stor förtjänst på huset, sålt det och vi måste flytta den 1 okt. Det var tacken för mitt hårda arbete. En krossad illusion.

Vi hyrde nu ett rum och kök hos en vedhandlande Larsson för 15 kronor i månaden. Det var ett nybyggt hus och den 1 okt var endast köket beboeligt. På julafton slutade målarna sitt arbete i trappuppgången. Bostadsbristen var svår flera år vid denna tid.

För att uppmuntra bostadsproduktionen sålde staden billiga tomter å det från Rantens Gård avsöndrade och av staden inköpta s.k. Mössebergsgärdet. Åtta kamrater till mig lade in gemensam ansökan om tomter och började bygga vid den nuvarande Banergatan. Den gången vågade jag inte bestämma mig för bygge men läng-

tan efter det egna hemmet för mig och min familj blev allt mer aktuell, och den backen, där vårt hus nu ligger, var för mig den rätta platsen.

Jag frågade en kamrat Lagerkvist om han ville vara med och det var han villig till med hans hustru - Albertina - gjorde det om intet.

Så kom en annan kamrat - Rosèn - från Göteborg hit till Falköping och jag delgav honom mina planer. Han var med på saken och vi gingo upp till en rådman Cedermark, vilken hade tomtförsäljningen om hand och han rådde oss till att bjuda ettusen kronor för tomten med förbehåll att den fick delas. Arealen var 2,000 kvm. Tomtpriset var eljest 1 krona pr kvm. Han skulle själv föredraga frågan i drätselkammaren och ge upplysning om tomtens läge värde till följd av oländig terräng. Vårt anbud godtogs och vi bestämde hörntomten till ett värde av 600 kronor och den andra till 400 kronor. Sedan skulle lotten avgöra vilken tomt vi skulle få.

En son till Rosèn, Hans, drog lotten och dragniggen utföll till stor belåtenhet för oss båda. Rosèn ville ha hörntomten, vilket han nu fick och jag ville ha den andra till följd av att den var billigare.

Efter tomtköpet började jag att planera och i ordning ställa den. Det var en väldig backe med bara alv och sten. Alven körde jag ned till en planerad gata och matjord tillbaka. Mellersta delen av tomten sänktes 1.2 meter.

På vintern läste jag böcker om egna hem. I Huskvarna hade jag två vänner Viktor och Carl Sandblåd, som byggt efter tyskt mönster. De ägde var sin del av ett hus som delades mitt itu genom en brandmur. Jag fann detta förslag utmärkt och Rosèn motsade inte mitt förslag men ville helst att vi byggde oberoende av varandra. Tomten måste först betalas innan köpet vunnit laga kraft,

men var skulle jag taga pengarna?

1907 var det utställning i Norrköping och en konduktör skulle från Falköping sändas dit. Jag anmälde mig och blev beordrad resa. Vi hade bra dagtraktamente och när jag reste hem hade jag en behållning av 400 kronor och kunde betala tomten.

Nu gällde det att få en praktisk ritning. Jag gick omkring i Göteborgs egna hems områden och likaså i Huskvarna och så rådgjorde jag med en byggmästare C. Andersson och han gjorde ritningen. Han hade då nyss gjort konkurs.

Jag hade sedan flera byggmästare att räkna på bygget, men då jag fick höra priset blev jag ängslig. Helga grät och sade:

"Har du frågat Gud tillråds?"

"Gud vill säkerligen att vi skall ha ett eget litet hem", sade jag.

Jag grävde grunden, kilade sten, som brutits upp vid den nyanlagda gatan, men byggnadskostnader lämnade mig ingen ro.

När jag hade sällskap med Stenman delgav jag honom mina bekymmer och vädjade till honom om borgen på andra inteckningen. Han nekade blankt men sade sig kunna övertaga tomten.

"Då vill jag ha 200 kronor för mitt arbete", sade jag.

"Du får 600 kronor och i morgon kan vi gå upp till Cedermark och ordna affären."

Vid min ankomst till Stenmans följande dag på förutbestämde tid, sade frun att han var utgången och inte kunde väntas hem förrän sent. Några dagar senare kommo han och frun hem och då sade de att arbetet intet var värt, ty det hade en byggmästare Karlson sagt. De skulle dock göra mig tjänsten att ge mig 400 kronor, vilket den kostat mig! Jag tackade dem för deras godhet mot mig och sade:

"Nu skall jag bygga och jag tror säkert att jag kan klara mig Eder hjälp förutan".

För närvarande är tomten värd 4,000:- kronor.Så fortskred arbetet med tomten och på hösten 1907 började jag ordna med bygget.

Min gode vän Adolf Bohlin arbetade i Jönköping och jag reste dit och hade ritningen med mig,samt talade om min önskan att få sockeln av granit.

"Det går bra",sade Bohlin,"den skall jag klara till moderat pris.Du får kredit hur länge som helst.Jag har 800:- kronor på banken som du får låna,om du behöver."

I april 1908 kommo murarna och lade grunden invändigt och när den var klar,så kom en vagnslast stenar från Bohlin,vilken själv anlände när stenen var transporterad till tomten.

På en vecka satte vi upp den,men det var det hårdaste arbete jag någonsin varit med om.Vi rullade stenarna på många meters höjd,ty gatan var inte anlagd då.Allt passade på millimetern,och det blev ett vackert samt bestående arbete,som jag står i stor tacksamhetsskuld till honom för.

Till byggmästare antog jag sedan firman Andersson & Rundqvist,vilka utförde sitt arbete till min fulla belåtenhet.

Jag"diktade" huset - slog in blånor -,men sedan kunde jag inte utföra något mer egentligt arbete för byggnaden.

Carl Rosèn byggde ett år före mig - 1907 -.Vår backe låg $\frac{1}{2}$ meter högre och uthuset skulle ha gemensam brandmur.Vi hade så gott som kommit överens om att ha gemensam uppkörsväg från hans tomt,men jag gick och funderade på det där och var inte riktigt nöjd.

En kväll sade Rosèn:"I morgon kommer murarna och klarar brandmuren".

Följande dag skulle jag tjänstgöra.Jag övervägde noga och fattade så mitt beslut.-Vi måste ha egen uppfartsväg.-Huset måste

ligga lägre än Rosèns.-

I dagningen, vid 2-tiden på natten, var jag i farten med att gräva grunden. Hade tillräckligt med kilad sten i närheten, och när murarna kommo på morgonen var grunden klar.

Systemet för tomtens planering härmed given och möjlig heten öppen för erhållande av egen uppfartsväg.

Säkerligen har jag aldrig haft så stor värdeökning för något utfört arbete, som det som jag utförde dessa tidiga morgontimmar.

Mitt arbete ogillades i hög grad av Rosèn, vilken var butter och tvär en längre tid härför.

Sommaren 1908 var det träget arbete med bygget och tomtten. Sven och Sigrid voro mina trogna medhjälpare och trevliga sällskap. En dag tog jag av mig min vigselring - för undvikande av slitning - men glömde var jag lagt den. Sven sprang hem till mamma och ropar:

"Pappa har tappat bröllopet!"

Mamma Helga kom och tillsammans sökte vi och fann ringen, vilket säkerligen betydde lycka.

Den 1 oktober 1908 var villan färdig och vi flyttade in i vårt "egna hem", men vi hade en skuld på 7,011:- kronor. Jag hade tagit ut första inteckningen på 4,500:- kronor jämte 500:- kronor med amorteringsskyldighet. Andra inteckningen löd på 2,000:- och skulle amorteras. Räntesatsen var i många år 5 % på första och 6 % på andra inteckningslånet.

Vi bodde själva i första våningen och hade andra våningen uthyrd till en lokförare Amandus Lejon. Hyran för denna lägenhet var 21:- kronor pr månad.

De tio första åren var räntan och amorteringen tyngande. Vi hyrde ut ett av våra rum i många år. Tack vare Helgas små

anspråk och stora förååga att hushålla gick det bra. Själv utnyttjade jag varje kvm för odling av färsk potatis, jordgubbar och grönsaker, vilka till största delen såldes till Mössebergs Vintersanatoriums sommarrestaurant. Denna inkomst var en mycket god hjälp denna tid.

Blomsterodling var denna tid inget "ämne" för mig. Det skulle endast vara nyttiga växter. Efter några år började det hårda ekonomiska tryck varunder vi levat att lätta. Allt från min barndom har jag älskat blommor och det var med glädje jag nu började odla dem på egen mark.

Den första rabatt jag anlade var mot min granna Rosén och här planterade jag Phlox med violer som kantväxt. Mitt intresse ökades ytterligare vid ett besök jag gjorde i Huskvarna hos en arbetare Moberg, vilken samlat en hel del egendomliga stenar och däremellan planterat stenpartiväxter i smakfulla anläggningar.

Jag började själv med att samla hem stenar av egenartade former, köpte växter och fick såsmåningom små anläggningar för hemmets och familjens trevnad. Nyttighetsväxterna har jag dock aldrig glömt utan de ha flitigt odlats och lämnat goda skördar.

Min dröm om "egen torva, hus på den" blev lyckligt förverkligad genom min och min hustrus gemensamma strävanden och har givit mig rik lön för mödan.

Minnen från min tid i S.J:s tjänst.

Det var med stor glädje jag mottog meddelandet om min utnämning till konduktör. Stins Hallin i Göteborg delgav mig själv den glada nyheten, gratulerade mig och sade att jag gjort mig väl förtjänt av befordran. "Det blir att flytta till Falköping," sade han, "men den 1 maj får han komma tillbaka, om han vill ty då blir det här en plats ledig."

Jag frambar mitt värdsamma tack för hans stora välvilja mot mig. Från mitt trettonde år hade jag haft hårt och dåligt avlönat arbete. Jag undervärderade mig själv och min förmåga att avancera och var glad och tacksam över att ha blivit ordinarie stationskarl.

Den 1 januari 1902 började jag min tjänstgöring i Falköping och anmälde mig i vanlig ordning för stationsinspektör Ekendahl. Han var butter och tvär och sade att det var felaktigt att i Göteborg befordra en karl, när han här hade många som voro äldre och lika kvalificerade, och flytta honom hit. Jag fick en idealisk tjänstgöring-enligt mina tidigare erfarenheter av livet - riktiga goddagar. Efter bästa förmåga sökte jag hedersamt att sköta min plats.

Nu ansåg jag tiden mogen och min ekonomiska fråga löst för att gifta mig med min trolovade, min ungdoms älskade lilla Helga. Det första var att få tag på någon lägenhet, men det fanns inga lediga nu. Händelsevis flyttade en postiljon till Uddevalla och jag fick övertaga hans lägenhet. Den var belägen i ett gammalt hus kallat UGGLEBOET vid Ellagatan nära järnvägsstationen.

Av mina små inkomster hade jag sparat ihop 500:- kronor och detta skulle räcka till bosättningen, och det måste det göra ty jag ville inte sätta mig i någon skuld. Jag försökte ordna det så praktiskt och hemtrevligt som möjligt. Den 1 april tillträdde lägenheten. Värden ansåg reparation onödigt trots att dörrlåset i köket var obrukbart och det målade taket samt väggarna i köket kol-svarta. Låset bytte jag ut på egen bekostnad och taket samt väggar na skurade jag.

När jag fått dit möbler och satt upp gardiner och enligt min uppfattning allt komplett, tyckte jag det var så fint och trivsamt.

Helga hade inte en aning om hur jag ordnat det hela och motsåg med stor spänning den lyckliga dag då jag fick glädjen välkomna min kära ledsagarinna genom livet till vårt gemensamma hem, för vilket vi strävat och motsett med de ljuvaste förhoppningar.

År 1900 blev det dagsnärligtåg på Stockholm. Tågsättet bestod av en godsfincka en kombinerad 2:a och 3:e klassvoggievagn samt en 3:e klass tvåaxlig vagn. Tåget skulle ju hava efter dåtidens krav stor hastighet och framfördes av enkopplat lok som med anledning av sin konstruktion kallades för "spinnrock."

Efter någon månad var tågsättet för trafiken alldeles för otillräckligt och utökades till en godsfincka en 2:a klass och 2 stycken 3:e klass boggiévagnar och framfördes av 2 lok.

Någon ytterligare utökning av tågvikten fick inte ske utan synnerligen trängande fall. Snälltågsbiljetter infördes nu.

Tåget avgick från Göteborg klockan 12 på middagen och ankom till Stockholms Central kl. 10 eftermiddag. Det var efter dåtidens krav en rekordartad hastighet. Under normala förhållanden var platsutrymmet tillräckligt, men vid helger blev det riktigt trångt. Kortaste avståndet för biljetts giltighet var 100 km och uppehåll endast vid större stationer.

Jönköping fick förbindelse med dagsnärligtågen genom insättning av persontåg Falköping - Jönköping - Falköping. Resande bortom Jönköping fick från denna plats fortsätta med s.k. blandat tåg, som var i Nässjö mellan kl. 6 och 7 efm. Därifrån fanns förbindelse till Alvesta och Växiö samt till Eksjö. Resande österut hade ingen förbindelse från Nässjö förrän kl. 10 efm.

År 1907 hade ett snälltågslok konstruerats vilket betecknades med litt. A. Det var 4 kopplat och mycket kraftigare än "spinnrocken". Det var den vackraste typen av alla ånglok. År 1908 lades in nya tåg och förbindelserna blevo bättre, resandetrafiken ökade år från år.

Kraftigare lok byggdes - litt. B. - vilket var den bästa av hittills konstruerade typer. Det klarade med glans 60 vagnsaxlar vilket är det samma som 15 st. boggiévagnar, med en högsta tillåten hastighet av 90 km. i timman. De tvåaxliga personvagnarna utbyttes efter hand mot boggiévagnar. Belysningen var före sekelskiftet stearinljus sedan kom acetylengasen och denna blev på 1920 - talet såsmåningom ersatt av elektrisk belysning.

Alla godståg handbromsades. En man för 8 vagnar i lokalgodståg; 6 man å övriga godståg. Endast ett fåtal täckta bromskurar förekom, i de flesta fall fick bromsaren åka ute, sittande på en i vagnens ena ända fastbyggd pall med ett järnräcke som stöd.

Det gick åt mycket folk för bromsningen, 5 eller 6 man för varje tåg och i Falköping voro vintertiden 100 tals man sysselsatta. Persontågen bromsades från lok med vacuum, men tillkopplades godsvagnar måste dessa handbromsas.

För uppvärmningen av persontågen släptes ånga på från loket, som i rör och slangar gick genom tåget.

Ofta förekom det att slangar sprack av trycket och måste bytas ut. Vid sträng kyla inträffade det att ångan frös till is i tågets sista del, varvid ledningen täpptes till och vagnarna blevo kalla. Det var inte ovanligt att man i is och snö samt stark kyla krypa under vagnar och med en stor nyckel skruva loss slangar för utbyte. Under minstidigaste tjänstetid voro loken små och klena och framförde tågen med låg hastighet. Persontågen hade inga boggiévagnar utan små vagnar, vilka rymde 32 personer. Fyra stearinljus placerade i taket utgjorde belysningen. Lokskada förekom ofta och tågen blevo stående å linjen.

På den tiden fanns ej bantelefon att tillgå, utan en å tåget medföljande visartelegrafapparat den s.k. kvarnen fick då användas.

Den inkopplades på en telegraftråd som gick utmed järnvägen. Det var synnerligen besvärligt få tag på rätt tråd bland de många, och när det så lyckades, anropade man närmsta station och i korta satser redogjorde för läget. Fungerade inte apparaten eller omöjliggjordes koppling till följd av mörker eller snöstorm, föll det på yngste konduktörens lott att till fots uppsöka närmaste station för att rekvirera hjälplok!

Från min barndom kommer jag livligt ihåg den 6 mars 1888. Ett förfärligt yrväder med stark kyla gjorde vägarna ofarbara och tågen körde fast i snödrivorna ute på linjerna. I tidningarna läste man om att många människor omkommit genom förfrysning.

År 1893 var det också en kall och hård vinter. Jag var då banarbetare i Jönköping. Vättern var isbelagd till början av maj. En solig och varm dag började det braka och dåna och som på ett trollslag var isen borta och en behaglig vårbris krusade vattenytan.

Vintern 1899 - 1900 blev det i januari ett kraftigt yrväder med hård kyla. Jag tjänstgjorde som konduktör å ett tåg som skulle gå till Nässjö men vi kom ej längre än till Falköping Stad.

I Odensberg gick en stationskarl fram till vår lokförare Hindolf och underrättade att banvakten vid Redberga meddelat att det är föga troligt att tåget kan taga sig genom de väldiga snödrivor som hopat sig där.

"Fullt vatten, jämn fyr och högsta fart, så klarar vi det", sade Hindolf.

Några minuters upphåll på stationen för lokskötsel och sedan bar det iväg med vindlande fart i mörker, köld och orkanlik snöstorm. Jag åkte i vagnen närmast loket och när vi forcerade den väldiga drivan vaggade vagnen våldsamt och jag trodde att den urspårat. Några hemska ögonblick och vagnen hade åter sin

normala gång, och om några minuter var tåget lyckligt framme i Falköping.

Det tåg som kom efter oss körde fast i drivan vid Redberga. Ett snälltåg till Stockholm stod insnöat mellan Stenstorp - Skultorp och ett snöplogståg hade spårat ur mellan Sandhem - Kättilstorp.

På tredje dagen blev linjerna klara och det första tåget blev snälltåget till Stockholm, som i Falköping förstärktes med vårt lok, vagnar och personal.

Nattsnälltåget som normalt skulle anlända till Göteborg kl. 7 fm med uppehåll i Herrljunga och Alingsås, fick denna dag stanna vid alla stationer och hållplatser för resande samt för inlastning av mjölk och färska varor och ankom till bestämmelseorten vid middagstiden.

Detta tåg var det första som ankom till Göteborg efter ovädersdagarna.

Under mina senare tjänstear var jag med om flera svåra snöstormar, men tågen framfördes av kraftigare lok och linjerna hölls trafikabla av effektivare snöplogståg, så det blev inte dessa långa trafikstopp. Rubbningar inträffade naturligtvis men bemästrades lättare.

År 1928 var linjen Hallsberg - Falköping omlagd för elektrisk drift och på hösten 1929 även Falköping - Nässjö. Dessa järnvägssträckor voro - med undantag för Riksgränsbanan - de första som omlades för elektrisk drift.

Under min tjänstetid åren 1893 - 1937 ägde en sagolik utveckling av järnvägsdriften rum. Det ökade välståndet och den för varje år allt större turisttrafiken - med stort inslag av utlänningar - mångdubblade den långväga resandetrafiken och lokaltrafiken på våra städer ökades med 100 %.

Godstrafiken har ökat i oerhörd grad genom industrins uppsving och ökade export av trä och papper m.m. men genom elektrifiering av de stora stambanelinjerna har även trafikkapaciteten stigit i motsvarande grad varför järnvägarna nu lättare klarar den stora trafiken än de på min tidigaste tjänstetid klarade dåtidens lilla trafik.

Trafiksäkerheten är mycket större än en gångentids trots större hastigheter m.m. Bekvämligheten och komforten för de resande är så stor att det knappast går att jämföra med vad den var då jag började min tjänst.

3:e klass sovvagnar i nattsnälltåg och restaurantvagnar i dagsnälltågen insattes omkring 1910.

Tågpersonalen rekryteras inte nu som förr, då man endast tog stora, stiliga och mycket respektabla karlar till dessa befattningar. Dessa tillvann sig de resandes aktning och ansågs av resande utlänningar som världens bästa konduktörer.

Någon försämring av kåren kan man ju dock inte tala om, ty den fyller säkert de krav som kan ställas på den.

Egendomligt är att järnvägsdriften tillväxt på alla områden - men tågpersonalen blivit alltmer småväxt!!

Vid växling 1899 i Göteborg blev en stationskarl Rydberg påkörd, då jag växlade fram en vagn i banhallen en mörk och dyster höstkväll. Ena benet krossades och måste amputeras. Ren olyckshändelse konstaterades.

År 1909 blev en banvakt ihjälkörd vid Kanarp på linjen Tenhult - Forserum av ett tåg på vilket jag tjänstgjorde som konduktör.

Den 4 februari 1915 var jag tågchefhavare å ett extra godståg som avgick från Hallsberg kl. 6 på morgonen. Vädret var disigt och i Laxå var det ogenomtränglig dimma. Som lokförare tjänstgjorde Rosberg - en från Katrineholm till Falköping nyinflyttad förare -. Han märkte inte att huvudsignalen visade stopp förrän i sista minuten. Tåget som hade stark fart kunde inte bringas till stopp utan vi kolliderade med på tågspåret stående 18 stycken tomvagnar av vilka 12 slogs i spillror. 8 st. av vagnarna i vårt tåg blevo också fullkomligt sönderslagna. De voro samtliga lastade. Loket blev också svårt skadat. Det var en dyster syn all denna förstörelse men till all lycka blev ingen skadad.

Förhören ägde rum på platsen under 2 dagar och voro mycket pressande.

Under dessa sökte förhørsledaren lägga skulden på mig och i andra hand på bromsarna för att tåget inte kunnat bringats till stopp utanför fast signal, men jag hade inte felat i något av mina åligganden och blev helt frikänd.

Lokförare Rosberg fick 12 dagars löneavdrag.

- - -

Ett annat missöde inträffade på vintern 1918 då jag var tågchefhavare på ett godståg nr 7452 Falköping - Hallsberg. En snöplog var tillkopplad sist i tåget och den på plogen tjänstgörande banvakten lade för plogning å bangården varvid plogen hakade upp sig i en växel och spårade ur. Jag stod ute på passvagnens plattform och hade turen se missödet. Jag hade två bromsar tillgängliga, vilka genast tillsattes och sedan visade jag stopp. Lokföraren kände att tåget inte ville "rulla" observerade stoppsignalen och tåget stannades vid Brogårdet.

- - -

I januari 1919 tjänstgjorde jag med ett extra gods tåg å linjen Hallsberg - Falköping. Det var stark kyla med snöstorm, vilket vållade ryckningar i tåget och ett par km. från

forts. 215 59

En Försynens skickelse.

På vintern år 1900 gick jag som tågchef med ett extra godståg från Falköping till Göteborg. Det var en kall januarimorgon. Tåget framfördes av två lok och vagnantalet var 60. I Herrljunga hade vi ett längre uppehåll och tågmöte med ett extra godståg från Göteborg. Det hade ännu ej börjat dagas och luften var rå och disig. Jag hade för princip att då tåg gjorde längre uppehåll gå över tåget för att se att allt var i sin ordning. När jag kom fram till loken fick jag se att de gått fram för långt - främsta loket stod i intill liggande spårs korsningspunkt. Samtidigt gick växelinspektören - en nyantagen stationsskrivareaspirant - förbi utan att observera faran. Jag sprang fatt honom och frågade om mötande tåg skulle gå in på intill liggande spår, vilket han jakande besvarade. Det är ej hinderklart sade jag och sprang fram till lokförarna. "Backa tåget ögonblickligen" sade jag - "Ni har gått fram för långt, spåret är ej hinderklart". Vi hörde redan de hårda ångslagen från det mötande tåget. Med båda lokens förenade krafter backades tåget och när det hade nått hinderfritt - kom mötande tåg i god fart rullande förbi. Äver detta tåg bestod av 60 vagnar och drogs också av två lok. Loken till båda tågen bar litt. Ta och nyligen inköpta från Amerika och av kompanystem, Ångan strömmade ut i stor mängd på grund av otäthet så loken var på båda tågen insvepta i tät dimma. Om det varit så att jag ej gått fram

så snart tåget stannat och fått se att vårt tåg ej stod hinderfritt samt att jag ögonblickligen fick situationen klar för mig och beordrade "full back" ävenså att lokförarna också förstod och handlade blixtnabbt - så hade en fruktansvärd kollision inträffat. I qimman från våra lok hade det tunga mötande tåget ingen möjlighet se oss eller ens hinna bromsa före sammanstötningen. Ansvaret hade träffat lokförarna som ej stannat hinderfritt och växelinspektören som förbisett att tåget stod så till. Båda tackade mig och sade att de stod i stor tacksamhetsskuld till mig som genom rådighet räddade dem från fängelsestraff och avsked på grund av svårt tjänstefel.

Detta olyckstillbud kom ej till någons kännedom utan stannade mellan oss. Min belöning var den rika känslan av tillfredsställelse i mitt bröst och tack till en nådig Försyn.

*Not. Det handskrivna manuskriptet till
 överstyrelsens skildring besjötträffets
 sedan materialet i övrigt reviderats
 1942-1944.
 Senare revidering utförd 1979.
 Lörd i jan 1980. Sven Gunde*

Stenstorps station brast kopplingen och jag stod ensam med 10 vagnar, vilka sålunda lösgjorts från tåget.

I Stenstorp skulle vi möta nattsnälltåget och jag fruktade var minut att det kunde komma och kollidera med de på linjen stående vagnarna. I meterdjup snö måste jag springa allt vad krafterna räckte fram till stationen för att rapportera förhållandet. Här hade man redan observerat missödet. Till följd av snöstormen och den brustna draginrättningen tog det 2 och $\frac{1}{2}$ timma innan vagnarna voro införda till Stenstorp och snälltåget kunde avgå.

- - -

På sommaren 1933 med tåg nr 128 från Falköping kl. 5.30 fm. kolliderade tåget med en bil vid Gustafsbruk på linjen Skövde - Ulvåker, varvid bilens förare - en handelsresande Fredrikson - skadades till döds.

- - -

Trenne gånger har jag varit tågbefälhavare då hästar och storboskap blivit ihjälkörda av tåget. Den ena gången överkördes en häst, vilken blev liggande mitt i spåret, varvid gasledningen å den ena vagnen rubbades ur sitt läge och gas strömmade ut. En å gasbehållaren anbragt kran måste stängas och cylindern nedmonteras och läggas i godsfinckan. Hästkadavret måste också släpas av spåret innan tåget åtskilligt försenat kunde fortsätta.

- - -

Vid en marknad härstädes tjänstgjorde jag år 1920 på ett persontåg som avgick kl. 2.55 efm. Tågsättet var alldeles för otillräckligt för de många resenärerna och långt före tå-

gets avgångstid gjorde jag stationsinspektoren uppmärksam på detta och begärde flera vagnar, men han ansåg det obehövt.

I Falköping Stad, nuvarande Södra stationen, stormade de resande tåget. Jag meddelade tjänstgörande stins här också att fler vagnar begärts, men inte erhållits och att jag fritager mig från allt ansvar för tågets säkerhet och att han fick taga ansvaret att avsända tåget med denna våldsamma överbelastning.

Vagnskorgarna sjönko ned på balkarna och en i tåget gående boggivagn satte sig så hårt att hjulen vidrörde de på undersidan liggande värmeledningsrören.

I Vartofta måste de resande i stor utsträckning utrymma boggievagnen och taga plats i de tåget medföljande godsfinckorna. Denna uppmaningen åttlyddes motvilligt och de hotade att anmäla förhållandet till Kungl. Järnvägsstyrelsen. Som resande medföljde en överbanmästare Mörk, vilken svor och gapade våldåliga och högt och vitt utlade sin uppfattning att jag var olämplig som tågmästare.

En konduktör Varburg- gemenligen kallad juden - var en mycket fräck och ofta slagfärdig individ. Han var hatad av både kamrater och befäl, men ingen kunde komma honom till livs.

En stins Soop å Floda var hans dödsfiende och de voro ofta i ordväxling. En dag tjänstgjorde Varburg med ett godståg och Soop kände att V. luktade sprit och tillsade honom i skarpa ordalag härom. "Det är lika hedrande att lukta sprit som skit", replikerade juden. Soop ville inte rapportera honom för onykterhet men anmälde juden för trafikinspektören.

Varburg blev uppkallad och sade sig vara oskyldigt följt av Soop men rådde trafikinspektören fråga stins Hansson i

Norsesund "för han är åtminstone nykter"!

Juden var i tur till att bliva överkonduktör men fick inte förord av sitt befäl. Juden uppvaktade distriktschefén med anhållan att bliva utnämnd med denne kunde inte göra något då förord saknades men han lovade att inte utnämna någon så länge V. tjänstgjorde.

Juden tackade och gick. I Olskroken var en stins Wolcher som fann tillfället lämpligt håna V. härför och frågade om det var sanningtatt Varburg "bett" om att få bliva överkonduktör. "Ja," sade juden och satte sitt skäggiga ansikte i närmsta grannskap av stinsens och fortsatte med den mest ironiska ton: "utan att få lov av herrn".

Han hade alltid ont om pengar och lånade överallt. En bonde i Vårgårda hade sålt en gris till honom men inte fått betalt.

Bonden belsöt att hämnas genom att supa juden full. Han köpte en liter brännvin och följde med tåget i Varburgs sällskap Vårgårda - Herrljunga. Han bjöd juden flitigt och denne drack ur hele litern men blev likväl inte full. Juden genomskådade gästfriheten och sade till bonden: "Tack för välfägnaden och nu är skulden kvittad. Vill du försöka någon mer gång så tag med dig 2 liter."

- - -

En stationskarl Ljunqvist - kallad Mopsen - var ett original. Han tjänstgjorde på godsmagasinet och när det på efm blev mycket att göra satte han sig på v.c., där han brukade sitta timslångt.

Ett hål borrades på baksidan av toaletten, en kamrat tog en barndspruta och placerade slangen vid hålet. Sedan släpptes vattnet på. Moppsen kom utrusande som avskjuten ur en kanon, vettförskrämd och genomvåt. Han tog sedan inte sin älsklingsplats i anspråk i onödan.

En annan kväll fäste vi en avskuren svans från en hudbal på ryggslutet på honom och både han som inget visste om och vi andra hade trevligt värre.

Vännen Bergstrand var ofta föremål för kamraternas gyckel men han höll dem på avstånd.

Ett gott skämt uppskattades alltid och regeln: "kläm du, jag klämmer dig i morgon." tillämpades.

Jag hade i yngre dagar en pigg och trevlig kamrat - Joh.Sköldberg - f.d. husar vid Närkes dragoner.

En dag hade vi tillsammans en tur till Göteborg och före avresan fick han sin avlöning. När vi kom till Göteborg fick han reda på att det var cirkus och vi stegade dit. I ett av numren fick någon av publiken anmäla sig att rida en sebra runt arenan. Om detta lyckades utbetalade cirkusdirektören 200:- kronor för konststycket.

När nu publiken tillfrågades ropade Sköldberg: "Jag anmäler mig"! Sebran leddes fram och Johan - prydd i tjockt svart hår, mustascher och pipskägg samt välsittande syrtut - klev segerviss fram, hoppade snabbt upp på sebran och klämde benen kraftigt om den. Sebran gjorde ett par kast. Johan röt, klämde benen ändå hårdare om djuret och till direktörens stora häpnad och publikens stormande jubel red Johan runt arenan.

Sean Sköldberg fått sina utlovade 200:- kronor ropade han till publiken: "Är Ni törstiga så bjuder jag på bier på ölstugan!"

Många hörsammade inbjudan och när Sköldberg skiljdes från sina nyförvärvade vänner var både avlöningen och de 200:- kronorna borta.

Hans stora svaghet var den ständiga törsten och alltefter som den släcktes höjdes rösten.

En gång hade han i tåget från Göteborg många vagnslaster hästar jämte vårdare som skulle till Floby. Sköldberg och dessa hade stiftat intim bekantskap men det ville han inte låtsas om

vid ankomsten till Flöby. I Herrljunga instruerade han bönderna: "När vi kommer te Flobu, så ruter ta men i sa inte bli rädda. Ja bara ruter."

Johan röt och skällde och bönderna hurrade för den trevliga tågmästaren.

Som passagerare medföljde jag en gång kvällståget från Jönköping. Vid Stråkens bro gjorde Tåget uppehåll för resandes påstigning.

Det var en förening i Falköping som hade haft en utflykt. När de tagit plats i boggiévagnen och Sköldberg givit avgångssignal kom han in i vagnen och ropade: "Ha i hatt roligt å ha i dansat Vassbopolska"?

Röligt hade de haft men de hade inte dansat Vassbopolska och så undrade de om farbror kunde det. "Kan ja!", sade Sköldberg och dansade så det gungade i vagnen.

När sedan sällskapet steg av i Falköping utbringades ett leve för tågmästaren så det dånade i den ljusa sommarnatten.

Mina första tjänstgöringsturer tyckte jag i allmänhet voro som angenäma lustresor. Som biljettgranskare kom jag i kontakt med mycket folk och fann att människorna visar sina bästa sidor då de åker tåg.

När jag var yngre förstod jag inte alltid att "ta" folk från rätt sida, men vid äldre år vann jag mera förståelse och blev ständigt bemött på det mest förekommande sätt.

I början var jag "pigg på" att "kasta av" onyktra personer vid första station, men vid äldre år slutade jag helt upp härmed och använde metoder som bäst passade för varje fall. I bland måste man visa sig myndig och stram, en annan gång undfallande samt i något fall fick man låtsas om nära bekantskap såsom att man var du och bror med personen.

Tillvägagångsättet slog väl ut och många gånger kände jag mig göra en god gärning. Bland allmänheten blev jag ofta benämnd "den beskedlige konduktören".

Under min tjänstetid som konduktör och tågmästare ha många kritiska fall, olyckshändelser och äventyr förföljt mig och vid reglementsförhör kunde t. ex. byråassistenten yttra:

"Vi frågar Gustafsson, som så ofta är utsatt för kritiska situationer".

Dessa klarades dock alla av och jag lämnade tjänsten "prick fri" utan en enda varning. De rapporter vilka jag lämnade över sådana händelser utarbetade jag synnerligen noggrant och med stor eftertanke och fick dem sällan i retur för närmare förklaring.

Med obryten hälsa och utan några tjänstefel som oroar mitt sinne lämnade jag tjänsten och känner stor tacksamhet till Gud som på ett förnimbart sätt styrkte och ledde mina tankar så att jag kunde handla enligt gällande instruktioner.

Den ²²/₁₂ 1930 blev jag tillerkänd Statens Järnvägars förtjänstmedalj i guld av 5:e storleken med inskrift:

-- För nit och redlighet i rikets tjänst.--

Vid Statens Järnvägars 75 års jubileum år 1931 fick jag ju bileumsmedaljen i brons. Alla som hade 30 ordinarie tjänsteår erhööll den.

Den 1 juli 1937 avgick jag ur min tjänst, vilken jag lämnade med stor saknad, men när ålderstreckket är på sätt är ju dags verket fullgjort. 43 års tjänst tillförsäkrade mig en god och trygg pension, vilken jag är nöjd och tacksam över att få.

Ur mitt liv i Statens Järnvägars tjänst lysa i minnets förklarade ljus följande data mot mig, när jag blickar tillbaka:

Extra banarbetare	i Jönköping	1/4	1893
Extra stationskarl	i Göteborg	1/1	1897
Ordinarie stationskarl	i Göteborg	1/1	1898
Konduktör	i Falköping	1/1	1902
Tågmästare	i Falköping	1/1	1919
Avgick med pension vid inträdd pensionsålder 1/7 1937.			

1 8 9 3 - - - - - 1 9 3 7.

Mellan dessa båda årtal ligger ett helt livs med glädje utfört arbete i S.J:s tjänst. Kanske ibland hårt och tungt. Kanske ibland lätt och angenämt. Mycket har hänt under dessa lyckliga år - en brytningstid mellan gammalt och nytt.

Med den Högstes hjälp är värvet fyllt och en ny generation får taga vid, men samhörigheten med det förgångna kännes starkare än förut, ty vi äro ju alla en länk i mänsklighetens oändliga kedja.

Falköping i mars 1942.

Johan Simon Gustafson